

Mondom bas ngo Nju semon Karas tenaol birismil pen kisao o

*Ngaoron Isi oram nao bor angal hobao sao ora
kao njisao o*

¹ Mbes tenaol ora hasmi aeben anga tomb, Ngaorom nao Nju semon ab sumb wil baebenon mendbor obun angal mini aol hasmi baeben bor obun angal kam pen ko kao kalisaol, mbinim Ngaoron angal di man di ti tom tom andub sao ora mao ha ko ko ora kao kalo hasmisa.

² Ngub bu hasmi o ngubi tomb non Ngaor obum hambun sao bu kowes buklaol bao o teb sam sam be tomb sakl, obun Isi ndam obun angal hobao sao ora naom pangaomun bember ha ora kao njin ko nao hayom ol eben kisesa. Mend di Ngaorom obun Isi ngom was su di saohar di hambun sao warin kisaol, mabor bao bu kowes buklaol tomb di, su di saohar di hambun sao ngo baeben obum obun Isin was win kaklbur mbes man man bu paesao ora.*

³ Heneng ora Ngaor obu pon pae aondao yubu ora hayao ub obun Isi ngo di bao bi aondao pon pae ngubi ora hayaol, obu obun ab Ngaor menger obun Isi ora ko panaem hende ora hayao. Obu ngubi ora habur obun angal buri oram su di saohar di ngo sao hakl hambun sao oborob waoraoklaol nda ub was win ko haraoklaol, obun

* 1:2: Mat 21:38; Njo 1:3

angal ngom sub hambun sao pao kao hakl pen ora win keyao ora. Mend di Ngaor obum obun Isi ngom was tenaolom khorob was bimil, mbinin kone bor kho wiyao o kunaklao on homobur man man bu paesao tomb, obu wakl naon Ngaor buri pon pae aondao yubu ora ngo, obu yu heben hayao on ki tao nan sub hor so po ber paesao ora.*

Ngaoron Isi ngo obum angal mini wesao baeбен men mbayao o

⁴ Heneng ora Ngaor obun Isi ndan imbi aondao ora win kisaol, obun Isi imbi aondao bu ora ngo win kisaol om angal mini wesao baeбенon imbi di ora men mbaesaol, Ngaoron Isi ngom hambun sao biyao sao baeбенom di angal mini wesao baeбенom bimi sao hakl di ora men mbayao ora.*

⁵ Pangeklem. Ngaorom obun Isi ngo bor kakl, Nim nje embi ngubi tomb ngo pindib panin kakl ol

Nje nao Isi ora hael kisao ub obum angal mini wesao baeбенon is mend bor angal ngubi mend nao kisao ora. Mend di Ngaorom angal mini wesao ngo baeбенon is mend bor dim ni njen ab ora soklaol, nje nao Isi ora soklao kisao ke dim nao wiyao ora.*

⁶ Heneng ora Ngaorom wen obun Isi kuwis akl bombor ora ngo su ngo bor eben koklbur ora bisao tomb di obum ngub kisao.

Nao angal mini wesao baeбен hambunom Obu bor turi homo kaoya ko haklemi ora

* 1:3: Bis 2:33-34; 2 Kor 4:4; Kol 1:20; NjuS 8:1

* 1:4: Pil 2:9

* 1:5: Bis 13:33; NjuS 5:5

kisao ke wiyao ora.*

⁷ Ngub kisao o obun angal mini wesao bor biyao on Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Obum obun kongon bimi angal mini wesao ngo
baeben

Is sung kombaebe pae non bi men mao koraraok-
lao ora

Obun angal mini wesao ngo baeben

Posabsu non bi men mao aolaraoklao ora
ke wiyao ora.

⁸ Ngub ke wiyao o Ngaorom obun Isi o nen sabobur non, obun man mini aol bor ngub waeb bu wi kisao.

Nao Ngaor o njen kone dund se ora u

Njem hambun sao bibi wi ub was bu habur

Tenaol su hambun bor paoleyem baeben

Oborob ora maomb bo harili ndal

Njen maomb bo harili on seya ngo di

Kho nao se bao wi aeben ora saklao.

⁹ Njem tenaol mendbor

Oborob kone dund se woroklme baebenom bimi
ub

Turi homo harili o

Njem mendborom khorob bimi sao

Ko aondao ora homo harili.

Njem hambun sao oborob ngub was bilil

Naon Aorao Ngaor obu njen Ab Ngaor ora ndam

Njen aol sango mendbor bor

Turi bor njisao ub kab bombor ubi inj

Obum nje bor non turi aondao bu ora homo
werek njubur

Njen imbi bombor aondao pone yubu ora win
kisao ko

* 1:6: Oro 8:29

waeb bu wi kisaol mbuk waeb bor ngub wiyao ora.

¹⁰ Mend di Ngaorom obun Isi ngo bor was ngub di kisaol.

Aorao Aondao o mbes ora njem su hambun di warubur

Njen kim was saohar hambun di warisi ora.

¹¹ Njem ngub warisi o

Njem hambun sao ngo warisi sao hakl non

Bao wi aeben nao sae

Kho so bowes bu bum haklao ora.

Ngub buklaol o

Nje non hor hambunon haeben was saklesi.

Heneng ora su saohar ngo sao hakl non

Lab lab mbes pange daol mend

Kho so mondoklo bowes biyao nda ub buklaol ora.

¹² Ngub buklaol tenaolom lab lab kho mbes pange o

Munu hikib bu mbabur

Aeben ngo hakl ol pen tu aeben sabur

Ebe tangar wen pange o mend akl ba samoklme nda ub

Su saohar mbes pange o di

Ora kho so bowes bu bum haklao o

Nje non kho so bowes bu di menjao nao bi

Aondao bombor harili ubi bao was haeben saklesi ora.

¹³ Heneng ora nim mabor njem njen saond bi baeben

Njen aongao mao aolarili to men mao korabur

Mbini njen aongao ma bundur ora bor

Hala mbanin lowao ub nao bi aeben anga tomb

Njem enjo ngo bor ninao ki tao nan

Hor so ngo berel ub bao was buruklesi ko

Ngaorom obun Isi nda bor angal ngo kisao ubi mend angal mini wesao baeben bor nao kisao ora.

¹⁴ Ngub nao kisao orang inim Ngaor obun angal mini wesao ngo baeben asub bi ora haeme ko nen sabeyem? Pangeklem. Mbini obun angal mini wesao ngo baeben Ngaoron kongon bimi wesao ora hayem ka. Ngub hayem ol Ngaorom obun tenaol men mukl buklaol baeben bisur bin ko, obun angal mini wesao ngo baeben hambun su hambun bor buri ken ko haraoklaol ora.

2

Aorao Aondaom nao bu muklbur hayao ub hobao sao ora yao o

¹ Ngub kisaong naom angal hobao sao ora ngo pangisumndis on, el mend tuwa baondib men nao bi oborob buri palo ora men hakol bu haemin ora.

² Heneng ora mbes angal mini wesao baebenom Ngaoron angal tenaolom pangen kao kalismi tomb daol o, tenaol mendborom angal ngo heneng lem ko ora hondobur o angal ngo hul habur tuwaesmil, mbinim khorob ngo bismi on heneng ora ke hindismi.*

³ Ngub bismil ngubi tomb daol non, Aorao Aondaom nao bor hobao sao ora ngo nao bu muklbur hayao ke angal ngo pangeyom ub, naom nao pange non bu makl homo tuwarum sin, naom ke aondao bu bibir ora hondoklmaong naom asub ora bubur hongeyaokl poklmao? Aoh, pokl bukwaklmao ora o nao bu mbuklaol angal

* 2:2: Kal 3:19

hobao sao ngo ora, Aorao Aondaom obun mbib pibnao ora tenaol hambunom pangen kao kalisao o, mbini tenaol angal ngo pangismi haklon mendborom nao tenaol aeben o hayom baebenom pangaomun kao njismil, naom angal ngo heneng ora kise ko ora hendeyom ora.*

⁴ Heneng ora tenaol hambunom wen angal ngo pangismi ora tomb was, Ngaorom obun angal ngo heneng ora lem ko nen saben ko burir biklme sao di, buri palobur bimi sao mendbor tenaol hengenom bukl buwaroklme sao hakl di, tenaolom ko mend nao hindismi sao tangar tangar andub ora di muwalisao ora. Ngaorom ngub bubur kisaon obun mbib nen sabisao ub, Wesao Tangar Aondao ndan buri mundub mundub bi di obun sem baeben bor taol bu kalisao ora.*

Njises obu naon bu maoraoklao aol ora hayao o

⁵ Pangeklem. Nim su saohar di hambun sao wen pange ngo obo win lao kakl o, Ngaorom obun angal mini wesao baebenon maomb bo haen ko nen sabobur inj ngub man man bisao ora.

⁶ Ngub inj, mondom Ngaoron mbuk waeb mende bor di ngub bu wisao.

Nao Ngaor o nao tenaolom asao was bimaol

Njem nao hem ko hond homale?

Nao non bi ora ngon asub ko ora sor mubur

Hem ko kone wiril?

⁷ Ngubi tomb hayom o aeben anga non

Kang el bombor ora mend angal mini wesao baebenom

* **2:3:** NjuS 10:29; NjuS 12:25

* **2:4:** Mak 16:20; 1 Kor 12:4; 1

Kor 12:11

Nao tenaol men mbaen sao haeb se warisi ora.
Ngub bisi o
Aol wesmbao baeben imbi wi aondao ora hayem
ub

Njem nao tenaol heneng di
Imbi aondao bu ora win kisi ora.

⁸ Njem nao tenaolom hambun sao di

Maomb bo hamun kisi o
mbuk waebom ngub ke wiyao ora. Mabor di
tenaolom hambun sao ora maomb bo haklemi ke
wiyao, heneng ora angal ngo wiyao ub bombor
sao mend baondib men nao bi, Ngaorom nao
tenaolom hambun sao ora maomb bo hamun lao
o, ngubi tomb non nao tenaolom hambun sao
ngub nao maomb bowe hayom ka.*

⁹ Pangeklem. Naom wen ngub buklmao o naom
ngubi tomb non Njises hayao ub ora hendeyom.
Ngaorom nao tenaol hambun hond andao ora
homo hasao ub nao bisur bubur, Njisesom nao
hambun ora bu min ko su ngo bor eben kisao
tomb, Njises obu di angal mini wesao baebenom
kang el bombor ora mend ngub men mbae non bi
sao sisao ora. Obum ngub naon ne mana tanda
no pe paesao, ngubi tomb non Ngaorom obu
aol wesmbao aondao imbi wi ora haen kisao ub
naom ora hendeyom.*

¹⁰ Heneng ora Ngaor obu hambun sao bukl buwa
nao bib se ora habur, su di saohar di hambun sao
oborob ora ngo wi ub win ko ingiyaesao ndam,
obun Isi Njises di naon maomb bo haraoklao aol
haen kisao. Ngub bubur kisaon Ngaor obu bao bi
ora hayab ub, obun isi wane andub ora obu hesa

* 2:8: 1 Kor 15:27 * 2:9: Pil 2:8-9

haru bao bi ngubi hakl Njisesom mbini bu mu kemi pen ko nen sabisaol, Njises obu ke mundub mundub bi hindisao nda ub henden waesaol, obum ke ngub hend paesao tomb ke ngo hindisao saom Njises obu naon maomb bo haraoklao aol kone dund se wi aondao ora haen kisao. Ngub bisaol Ngaorom oborob ora ngo man man bisao ub obum kone dund se ora ubur bisao ka.*

¹¹ Pangeklem. Tenaol hambunom khorob was bu haroklmel, khorob ngo bimi sao mbinin kone bor wiyao o Njisesom mbinin kone bor dol nao haen kunaklbur hayao ora. Ngub biyaol mbini tenaol ngo mbinin kone bor dol nao hae kun peyae ora haroklme baeben non, Njises obu daol mbinin ab bombor ora hayaol mbinin ab ngo obu naon ab Ngaor ora hayao. Nao ngub hayom ol Njisesom di nao obum naon kone bor dol nao haen kun peyakaesao baeben bor ini nao haeme mbaoli ora hayem kaebe sakl nao poloklao ora.

¹² Mbuk waeb bor di obum ngub ko hayao ke wiyao.

Nao Ab Ngaor o nim nao haeme mbaoli wil
baeben bor

Njem bili sao kao kaloklwao ora.

Nao sem baeben hambunom pangen

Nje bor kaoya ko we lowao ora

keyao ke wiyao.*

¹³ Obum ngub di ko hayao.

Nim nao Ngaorol hul ha was haklwao ora

ko hayao ke wiyaol, obum angal mend di ngub ko hayao.

* **2:10:** Oro 11:36 * **2:12:** Mat 25:40; Mak 3:35; Njo 20:17

Ngaorom obun nongnas ni taol bu njisao baeben
Ni daol nao haru ngo hayom o
ko hayao ke wiyao ora.

¹⁴ Heneng ora ngub ke wiyaol, nao tenaol ora
hayom o Njisesom nao Ngaoron nongnas ora
hayem ko haraoklao ora. Ngub biyaol obu di nao
tenaol heneng ngo hayom ubi ora men korobur,
obum naon kone woroklmao nda ub di u habur,
obu naon toklo ngo ha bereyom ubi di men koro
hasao ora. Obu ngubi ora habur kisaon obum
Seranom tenaol mao homa haraoklao buri o ora
men mba, Seran ngo di lu taol peyobur obun
mbib is pe kowal bi bor himisao ora.*

¹⁵ Ngub pe pabur kisaon tenaol heneng baeben
hambunon mbini pe paklemi tomb, mbinin we-
sao poklemi on ni asub bi ora mendel po hakl-
waob ko nen sabo pakl hom ha was habur, mbini
hor hambunon Seranon kalabus non bi ora hasmi
o, Njises obum mbinin kone bor wakl sub sowa pa
as ko birin ko kur mi pisao ora.

¹⁶ Ngub bisaol heneng ora Njises obum angal
mini wesao baeben bisur bukbur inj hayao ka.
Ngub inj, Ngaoron mbuk waebom di ke wiyao
ub, obum nao Eberehemon sem ngo obum maru
wam aeben aeben bisaol hayom baeben ora hond
homo bu muklbur hayao ora.

¹⁷ Ngub hayao obum tenaol hambun hond ho-
mobur mbinin khorob bimi sao mbinin kone bor
wiyao o kunaklbur, obum Ngaoron baolum aol
wesmbao aondao dund se oborob was obo bu
hasao. Ngub bu hasao o obum di obun haeme
wil ngo obu daol haru hasmi baeben, hasmi

* **2:14:** Njo 12:31; 1 Njo 3:8; Kao 12:10

ubi ora men koro hasao ub nao bi obu tangar ubi ora hakl bisaon, obun haeme ngo baebenom kone woroklme ub obum nao hende sakl, obum Ngaoron kongon oborob dund se ngo bu hasao ub bukl buwakl bisao ora. Ngub bukl buwakl bisao o obum mbinin kone u bu hasmi sao di ora hondobur, obu di mbini hasmi ubi ora men koro hasao ora.*

¹⁸ Ngub bisaol Seranom obu bor di khorob mao baklbur menjao menjao bi hindisaol, Seranom obu bor ngo mao baesao ol hondobur kisaon, obum tenaol kho mao sakl ebeyao sao hambun sao ora men mbaesao ora. Ngub bisaol ngubi tomb non naon kone bor ngub khorob mao bakl ko buklao tomb di, Njises obum nao ora bisur bib se hayao ora.

3

Njisesom biyao saom Mosesom bisao sao di men mbayao o

¹ Nao Karas haeme mbaoli hakl o, Ngaorom ini di obu hayaol kor bu ubuklub kisaong inim ngubi tomb Njises obu ora nen saboklwaebe. Ngaorom Njises obu obun angal bib hobao sao kam akol biyao aol ora haen kisaol, naom Ngaoron angal bib ebe ngo men hakol bubur angal ngol hul ha haroklmao nda ub baomun ko, Ngaorom Njises obu naon baolum aol wesmbao aondao kongon bu haen kisao ora.*

* **2:17:** Pil 2:7; NjuS 2:14; 1 Njo 2:2; 1 Njo 4:10 * **3:1:** NjuS 4:14; NjuS 6:20; NjuS 7:26; NjuS 8:1; NjuS 9:11

² Heneng ora Ngaorom Njises obum kongon hobao sao ngo bu haen kisao o, mbes Moseson Ngaoron sem and menger hasmi baeben daruklol Ngaorom kongon ngo bibi ora kisao ub obum hul nao hae pangobur, oborob ora bu hasao ub Njises obum di Ngaoron kongon ngo Mosesom oborob ora ngo bisao ub was bu hasao ora.

³ Pangeklem. Mondom and mend oborob ora bu tingi mbaklao tomb and ngo ebe ora haklaol, and ngon imbi uklao ub and kongon biyao aolon imbi aondao bu ora wiyao om men mbaraoklao ora. Bombor ngub was menger mubur, Njises obum Ngaoron sem hayem daruklol hambun sao and bimi nda ub kongon bi was haraoklaol, Njisesom hambun sao ngub bi was hayao saom mbes Mosesom bu hasao sao di ora men mbabur, obun imbi aondao bu wiyao ora.

⁴ Heneng ora and ngo ham peyaol handam peyaom baeben hambun, mbinin mbib baehaemen inj pindib pa peb bu ha kimb bimi nda ka. Ngub inj, aolon kim ora bimil, aol and ngo beyao o obu aol ngom ora bisao ko aokl nao bi ora saoklao nda ub, hambun sao Ngaor obum was waru obum was hambun sao man man bisao ora.

⁵ Mend di Ngaorom mbes Moses bor njem bibi kisao sao baeben, obum hul nao hae oborob ora pangobur obum Ngaoron sem hasmi daruklol oborob was bu hasao ora. Obu Ngaoron kongon biyao aol ora habur, Ngaorom obun sem mabor paoluklemi baeben bor wen kao kalaoklao sao angal o di, Ngaorom Moses obu bor kao kisao ub obum tenaol hambunon pangen kao kalo hasesa.

⁶ Ngub bu hasao o Karas obu non Ngaoron Isi

ora habur, Mosesom bisao ub nao bi obum tangar aondao ora bisao. Heneng ora obu Ngaoron Isi ora sakl obum Ngaoron sem hambun ora maomb bo hayao o, obum kongon ngo di Ngaorom bi keyao ub ora hul nao hae bu hayao. Pangeklem. Ngaorom hobao sao ora ngo nao bor wen buklaol ub nen sabobur, naon kone bor turi homo werek bin was habur naom hul ha saor peyo was harum sin, nao di obun and non bi haklmao ka.

Ngaoron man hul haroklme baebe obu hesa hor so nao birib se hayem o

⁷ Ngub soklaol Wesao Ebe Tangar ndam di ngub ko hayao.

Embi ngubi tomb

Ngaorom nje bor angal kao njuklaol pangae sin

⁸ Mbinin su tenaol nao biri bor akol bu hasmi tomb

Mbinim Ngaoron kone bor kho mao sa

Obun angal tuwa hul habur nao pangismi sanda ub

Inim di obun angal nao pange tuwa

Hul nao haklwaebe ora.

⁹ Mbini inin ab sumb wil ngo baebe

Su tenaol nao biri ngo bor

Karasma ukl andub ora

Supu kab kab hor kab oran hasmi tomb

Nim mbini bor hobao sao andub ora

Bu hawao sao hakl di ora hindismi o

Mbinim nao hende non bubur

Nao hibi kho mao sa was bu hasmi ko

Ngaorom ngub kisao.

¹⁰ Mbinim khorob ngub bam aebe was bu hasmi tomb

Nim mbini ngo baebe ko hom was bu hawao

Nim angal ngo kakl ka.

Mbini ngo baebenom nim oborob muwalak ub

Ora tuwa baondib munubur

Mbinim mbinin mbib

Baehaemen kone kimb beme ub was bu hayem
ora.

¹¹ Mbinim ngub was bu hayem ol

Nim mbini ko homo ora hael

Mbinim ni haklwaol obobur

Mbinin kone bor sowa pa sub tibaen

Ni daol haru hor so nao burukl oboklemi ora ko
Ngaorom kisao ub Wesao Ebe Tangar ndam di
ngub ko hayao ora.

¹² Nao haeme mbaoli hakl o, ini abo ngo hayem
haklon mondom kone kho ubur naon haeben
saraoklao Ngaor ndal hul ha nao hae, inim obu
tuwa mesao kalo haklemi hondoklwaebe ora.

¹³ Pangeklem. Tenaol khorob mao baraoklao
saom inin kone bor hondabur, Ngaoron man
hul ha tuwareklemine ko sub ini maobowa inin
kone bor men mba nao bin ub, ini hakl was hor
hambunon mende bisur bi bi bu haklwaebe ora.
Heneng ora Ngaoron mbuk waeb bor di njem
embi ngubi tomb ora nim kakl sao baeben bibi
ke wi ub, obum bao hor ngo ngubi tomb ora bibi
ke baeben nao pibi hae bao wi aeben anga tomb
was, inim obum bibi ke sao baeben bu haklwaebe
ora.

¹⁴ Naom mbes pibnao ora Ngaorol hul ha has-
mao ub ngubi tomb di buri palobur ngub bao
hul ha, ha kimb was bu harum sin, nao heneng
ora Karas sem ora habur obu hesa haru haklmao
ora.*

* **3:14:** Kol 1:23; NjuS 3:6

15 Nim Ngaoron mbuk waeb bor ke wiyao on
angal pibnao ngo waeb buwe ub,
Embi ngubi tomb
Ngaorom nje bor angal kao njuklaol pangae sin
Mbinim su tenaol nao biri bor akol bu hasmi
tomb
Mbinim Ngaoron kone bor kho mao sa
Obun angal tuwa hul habur nao pangismi sanda
ub
Inim di obun angal nao pange tuwa hul nao
haklwaebe
ke wiyao ora.*

16 Mbes nog tomb aem was Ngaoron angal ngub
pangobur o, nao pange non bu tuwa hul hasmi
ko nen sabeyem? Pangeklem. Mbes mbini
tenaol ngo su Isib hasmi o Mosesom mbini waki
kemi pisaol bongeyaokl pismi nda baebenom ora,
ebekone pobur Ngaoron angal hul habur makl
homo tuwaesmi ora.

17 Mend di mbes su tenaol nao biri ngo bor, tenaol
aeb was po hasmil Ngaorom mbini bor karasmas
supu kab kab hor kab oran ko hom ha was hasao
ko pangeyem? Pnageklem. Mbini tenaol ngo
su tenaol nao biri bor po habur, khorob was bu
hasmil hom pesmi nda baeben ora Ngaorom ko
aondao bu homo hasao ka.*

18 Mend di Ngaorom mao kobur, mbini tenaol ngo
baeben mbinin kone bor sub sowa pa sisab bin
ko ni daol haru hor so berem nao lowao kisao
nda di, obum tenaol ngo aeb hakl nen sabobur
kisao ko nen sabeyem? Pangeklem. Mbini tenaol
ngo obun angal pangobur o obun angal ngo nao

* 3:15: NjuS 3:7-8 * 3:17: 1 Kor 10:10

pange non bu tuwabur, obul hul ha nao hasmi
nda baeben nen sabobur ora kisao.*

¹⁹ Heneng ora mbini tenaol ngo baebenom
Ngaorol hul ha nao hasmil, mbinin kone bor sub
sowa paen as ko buruklbur Ngaor hayaol honda
hor so nao birismi ko naom di ora hendeyom.

4

Nao Ngaoron semom hor so birib se ora hayom

O

¹ Ngub bismi o Ngaorom nao obun sem baeben
bor non inim heneng ora inin kone bor sub sowa
paen as ko bereklemin ub, inim ni hae ol obobur
hor so burukl ubuklwaebe ora kisao. Obum ngub
ko hayao orang ini abo ngo bor hayem haklon
mondom pakla sao hender bubur, Ngaorom obu
hesa haru hor so ngo beremin kisao ub nao bi
njen kone hond laen hae soklaong, njem pakl
hom mu oborob hondo ora haebe.

² Mbinim su tenaol nao biri bor Ngaoron angal
ngo pangismi ub naom di obun Angal Bib Hobao
Sao ora ngo pangisumndis o, mbinim Ngaoron
angal ngo pangismi tomb Ngaorol hul ha nao
haebur baehaemen halom was pangismil, angal
hobao sao ngo pangismi om mbini kang ora di
bisur nao bisao ora.

³ Ngub bismil Ngaorom mbini ngo baeben bor
ngub kisao.

Nim mbini ngo baeben ko homo ora haruklul
Mao kobur kakl ngao
Mbinim ni daol haru
Mbinin kone bor sowa pa sub tibaen

* **3:18:** NjuS 3:11

Hor so burukl obokl buwaklemi ora ko
 Ngaorom ngub kisao. Obum ngub kisao o obum
 mbes su warisao tomb obum tenaol mendbor
 heneng ora hor so birin lowao ora ko pangobur,
 hor so boroklme su ngo mbes ngo ora tomb
 man man bu mbaesaol, heneng ora nao obul hul
 ha haklmao baebenom non Ngaor obu haklaol
 pobur, obu hesa haru naon kone bor su tibaen
 as ko hor so boroklme su ngo bor po buruklmao
 ora.*

⁴ Angal mend di bao hor haoklao nan on nen
 sabobur, Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao.
 Bao hor dowo on
 Ngaorom obun kongon hambun sao bu kowes
 bubur
 Bao hor haoklao nan on bombor o obum hor so
 birisao
 ke wiyao ora.

⁵ Mend di Ngaoron mbuk waeb bor bombor ngo
 ke wiyao ub was, mbini mendborom ni daol
 haru mbinin kone bor sowa pa sub tibaen hor so
 burukl obokl buwaklemi ke wiyao ora.

⁶ Pangeklem. Mbini tenaol mendbor Ngaoron An-
 gal Bib Hobao Sao ora ngo pibnao ora pangismi
 baebenom angal ngol hul ha nao hasmi o sisaol,
 mbinim Ngaor hayaol po mbinin kone bor sowa
 pa sub tibaen Ngaor obu hesa haru hor so burukl
 buwaesmi ora. Heneng ora mbinim ngub bu-
 rukl buwaesmi o, tenaol aeben mendborom non
 Ngaor hayaol pobur mbinin kone bor sub tibaen
 as ko Ngaor kab haru hor so buruklemi ora.

⁷ Aoh, mend di Ngaorom bao hro haoklao ngon
 was ni hae ol hor so burukl ubuklwaebe ko nen

* 4:3: NjuS 3:11

nao sabe, obum bao tangar mend di ndi tibaesao o bao tangar ngo ndi tibaesao o non, njem penar bu ngubi tomb ora ib keyao bao o ora yao ka. Obum pibnao ora non bao hor haoklao nan on ora, ni hae ol hor so burukl ubuklwaebe ko ndi tibaesao o, obum wakl mabor sao aol wesmbao aondao Debir bor waeb bu wi kisao ub Debirom ngub waeb bu wisao.

Embi ngubi tomb

Ngaorom nje bor angal kao njuklaol pangae sin Njem obun angal ngo hul habur nao tuwaebe ora ko

waeb bu wisao ora.

⁸ Ngub bisao o aol Njosuwa obum Ngaoron sem hambun su Kenan bor kemi pisao ub, obum mbini Ngaor hayaol di mend kemi pokl bisaol kone tibaen hor so boroklme su ngo kisao nda bor di mend kemi pe sokl bisaon, Ngaorom mabor bao hor tangar ngo ndi tibabur Debir bor mbuk waeb bu wi kisao ub nao bukl bisao ora.

⁹ Ngub sokl bisao o Ngaorom bao hor haoklao nan on kongon nao bi hor so birisao bao bombor ngo menger non, Ngaoron sem baebenom di mbinin kone bor sub sowa pa tibaen hor so ebe birib se ora hayem.

¹⁰ Pangeklem. Mondom Ngaor hayaol pobur obun kone bor sub tibaen hor so po bara sin, obum di heneng ora Ngaorom kongon bu kowes bubur hor so birisao ub, obum obun mbib buklwao ko nen sabeyao ub bao wabur hor so buruklao ora.*

¹¹ Ngub soklaong mbes mendborom Ngaoron angal hul ha tuwabur, Ngaor hasaol obu hesa hor

* 4:10: NjuS 4:4

so burukl nao pismi ub naom ngub nao bemin ora. Ngub inj, naom turi homo hem kobur obu hayaol po naon kone bor sub tibaen obu hesa haru hor so ngo burukl mbin ora.

¹² Pangeklem. Ngaorom angal keyao sao enjo hae non bi ora ubur kongon buri ora biyao. Obun angal ngo kuwi kuwinj ne kobaran nan hae non bi ora ubur, tenaolon hibi umu bor hondaklao tomb some hul kimb biyao nda bor heya kobaroklme nda ub, angal ngom Ngaoron kone hesa aolon kone kab kimb biyao nda bor pobur laon, naom nen saboklmao sao di kone woroklmao sao di hambun sao ebe muwaloklao.*

¹³ Ngub buklao tomb Ngaorom obum warisao sao hend ha ora hayaol menjao mend nao mu-pangoklmao ora. Ngub inj, obum elom hendeyao tomb obun el dund so ora wiyaol, hambun sao menjao mondom nao mangae bube non bi panaem ora wiyaol, naom obu bombor ora bor bao kao pa kao kaloklmao ora.

Njises obu naon baolum aol wesmbao aondao ora hayao o

¹⁴ Njises obu Ngaoron Isi ora ndam naon baolum aol wesmbao aondao ora men koro habur, obum Ngaor hayaol teb so po burubur, obum nao hond aondao ora homo haraoklao ub nao hond homo bisur buklao on, Ngaor bor njem ngo sao ngo sao bibi ko kao deb deb bu kao kalakl was hayao ora. Ngub beyaong naom naon baolum aol aondao non bi, Njises ngo obul hul ha hayom ko tenaol hambunom pangen kao

* **4:12:** Njo 12:48; Ebe 6:17; 1 Pit 1:23; Kao 1:16; Kao 19:15

kaleyom ub, kang mend tuwa sao nao bi naom ngub bao hul ha, ha kimb was bemin ora.*

¹⁵ Naon baolum aol aondao ngo obu nao tenaol hond homo bisur bukl buwaeb se ngo hayom ubi inj hayaol, obum nao buri nao pale demi ora ngo hayom ub ora hondobur obum nao hond aondao ora homo hayao ora. Aoh, heneng ora Seranom naon baolum aol wesmbao aondao ora ngo obu bor di, tenaolom khorob tangar tangar sao hambun sao bimi ndisao baeben mao baklbur obu bor menjao menjao bi hindisao o, obum Seranom ngo kisao ub pango khorob sao kang mend nao bisao ora. Ngub bisaol obum Seranom nao bor khorob ngo mao baklbur biyao nda ub di ora hende sakl, obum nao bisur buklbur hayao ora.*

¹⁶ Heneng ora obum nao hond aondao ora homo ngub bisur buklbur hayaong, naom Ngaor di pakl nao heme obul hul ha saor peyo was habur, naom obun maomb bo haraoklao on seya teb sol po kao kale non bubur kao kalokl mbin ora. Naom ngub buklmao tomb naon kone bor kho so kend bu win burubur kao kaloklmao tomb di, obum nao hond aondao ora homo hayaol, naon kone bor waki sowa pabur kend nao bi sisab bin baoraomun ko bisur buklao ora.

5

¹ Nao Nju semon ngub bimao nda ka. Nao semon aol is bombor mend obu naon baolum aol wesmbao aondao ora haen kemao tomb, naon angal hambun sao Ngaor bor menjao kao kalokl

* **4:14:** NjuS 3:1; NjuS 10:23 * **4:15:** NjuS 2:17

bemao sao baeben di Ngaorom pangen naon baolum aol ngo mao haemao o obum ora ken ko, obu bombor ora baolum aol wesmbao aondao ora ngub haen lomao ora. Ngub bemao tomb obum naon angal ngo baeben di Ngaor bor men pae po kao kalobur, naom khorob bismao sao baeben naon kone bor waoraoklao ub Njaorom kunaen ko naom Ngaor bor mabaorao haoru kalokl bemao sao di obum mini pobur, obum Ngaor hayaol pen ko mabaorao haorukl puklao nda ka.

² Ngub biyao nda o naon baolum aol ngo obu aol heneng ora habur, tenaolom nao hendebur khorob bimi nda ub obum di nao hende hende ngub bib se buri nao pale sao habur sakl, nao tenaol aeben ngo baebenom kon nao wi awis habur khorob menjao bemao tomb obum naom bemao sao ora mao bembera hondobur o, obum menjao nen nao sabe nao hond homobur bisur was biyao ora.*

³ Heneng ora baolum aol aondao ngo obu di nao hayom ubi ora ko mend ko mend nao hendebur khorob bib se habur, obum nao tenaol aeben baebenom khorob bemao sao naon kone bor waoraoklao sao was Ngaorom kunaen ko nen sabobur inj, obum Ngaor bor mabaorao ngub haoru kalokl engel biyao ka. Ngub inj, obum di khorob biyaol, obum khorob biyao sao ngo obun jone bor wiyao ub di Ngaorom kunaen ko obum mabaorao ngo haoru kalaoklao ora.

⁴ Pangeklem. Aol mondom obun mbib turi homo obun kone bor kimb buklaol ub ni baolum aol wesmbao aondao ora haklwao saol kobur inj

* 5:2: NjuS 4:15

haroklme nda ka. Ngub inj, mbes di Ngaorom aol Eron obu baolum aol wesmbao aondao ora bember ha haen kise sanda ub, baolum aol wesmbao aondao ngub haen kemao baeben hambun di, Ngaor obum nen sabeyao ub aol ngo ora baolum aol aondao haen lowaebe keyao o was haen loma nda ora.

⁵ Ngub menger mubur Karason obun mbib nen sabisao ub, obun imbi aondao ora win ko nen sabobur inj obum naon baolum aol wesmbao aondao ora ngub hasao ka. Ngub inj, Ngaor obum ora kongon ngo ngub bu haen ko bember pe haen kobur kakl, Embi ngubi ora tomb ni njen ab ora hae ol Nje nao Isi ora hael

kisao ora.*

⁶ Angal mend di mbuk waebom ngub ke wiyao. Mbes pibnao ora aol Melkiserek obu Baolum aol pind bili ora hasao ub Nje di baolum aol pind bili ngo obu hasao on sem Obu hasao ubi ora habur Njen kongon ngo bu haeben ora saklesi kisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.*

⁷ Pangeklem. Njises obum yu heben nao pe su ngo bor bao hasao aeben anga tomb obun Ngaor bor aondao bu ora de kobur kao deb deb bu kao kalo hasaol, obu pe paklao tomb Ngaorom obu waki yu heben bor men mib se wisaol, obun ab Ngaoron angal hambun sao obu bor bibi kisao sao baeben hem aondao ora ko bu hasaol, Ngaorom di obun angal pangobur obu bu mu waki mao enjaesao ora.*

* 5:5: NjuS 1:5

* 5:6: NjuS 6:20; NjuS 7:1; NjuS 7:17

* 5:7:

Mat 26:39-46

⁸ Heneng ora Njises obu Ngaoron Isi ora yao o obun tanda no ke mundub mundub bi hindisao tomb, obum obun ab Ngaoron angal hul nao hae oborob ora pangisao on te oran oborob ora nen sab heneng bisesa.*

⁹ Obum obun abon angal ngub kang mend tuwa nao bi obu bor bibi kisao sao baeben hambun sao oborob ora bu kowes bisao tomb, obu hul nao hae oborob biyao aol ora sisaol, obum tenaol mendbor obun angal hul ha tuwa nao bi oborob ora pangoklemi baeben mbini bu mubur haeben mao saraoklao aol ora hasao.

¹⁰ Ngub bisao o mbes aol Melkiserek obu baolum aol pind bili ora hasao ub, Ngaorom Njises di baolum aol pind bili ngo obun sem obu hasao ubi ora haen ko baolum aol wesmbao aondao haen kisao ora.*

Inim hobao sao baondib munu bum haklemi hondo haklwaebe

¹¹ Nao haeme mbaoli hakl o, nim angal ngo kakl baebenon te andub ora wiyaol naom ini bor angal ngon andub ora kao njib se hayom o, inim angal ngo baeben hambun ora pango inin kone bor mu tunda nao bib se ini maonduklao hul hae ora hayem ol, naom ini bor man mendbor kao dund bemaol baeben di burin il sobur ora kao dund bimao nda ka.

¹² Pangeklem. Ngubi tomb non ini ngo baebenom tenaol aebenol hayem baebenom pangen angal bib hobao sao kao kalokl beme o, naom ini bor angal ebe ngo kao njeyom ub inim oborob ora men hakol bu inin kone bor nao win ora hayem ka. Ngub beyem ol naom tenaol man nao

* 5:8: Pil 2:6-8 * 5:10: NjuS 5:6

pange baebenom oborob ora pangen ko, pibnao mbini bor Ngaoron angal bib ebe ngo hambun sao wiyao ub nao kao kale kang el mend el mend mbinim penar bu pangaeb se on was mend kao kaloklmao nda ub, mondom ini bor di waki ngub ora buwalokl beyon ebe ora sokl beyao. Heneng ora ini ngo baebenom tenaolom ne buri noklme nda ub nao naeb se ini nongnas kang non bi ora hayem ol, inim aondu ibao non bi was no haeb se ora hayem.*

¹³ Heneng ora mondom nongnas kangom bimi nda ub obum aondu ibao non bi was no harob sin, obu nongnas kang non bi kon nao wi ora habur, obum ngo sao khorob bimi sao wiyao ngo sao oborob bimi sao yao ko oborob nen sabo taol bu koba nao bib se hayao ora.

¹⁴ Obu ngubi ora hayao o ne buri menger non tenaol kon wi baebenom ora naeb se hayem ol, mbini tenaol kon wi ne buri ngubi menger no haroklme baebenom oborob ora kone kimb bubur, mbinim ngo sao khorob bimi sao ora wiyao ngo sao oborob bimi sao wiyao ko oborob ora taol bu koba hondo ora haroklme.*

6

Naom Ngaorol hul ha hayom ub ha kimb ora bemin

¹ Ngub haroklmeng naom angal bib ebe pibnao ora kao kalismao tomb, Karason angal buri andub ora wiyao baeben hambun nao kao kale

* 5:12: 1 Kor 3:1-3

* 5:14: Oro 16:19; Pil 1:10

mbinim penar bu pangaeb se on was buwalisumndis o, ngubi tomb non ngub ko mende nao bi naom Karason angal tangar tangar andub ora tenaolon kone bor and mao saraoklao ubi wiyao ub ora buwalo haemin ora. Pangeklem. Naom ini bor pibnao ora angal ebe ngo kao njisumndis tomb naom ini bor ngub kisumndis ka. Inim mbes khorob bismi sao baeben tuwa inin kone baol munubur, inim Ngaorol hul ha haklwaebe ko kao njisumndis.

² Ngub kao njubur naom ini bor mbabtas tangar tangar ub mao ha bimi ub di kao njisumndis. Aoh, ngub kao njubur naom tenaolon wesmbaol kim men mbabur Ngaor bor lome on di kao nju, naom ini bor hambun sao ora Ngaorom tenaol heme waki mao enjaklao saon di, Ngaorom tenaol mendbor ke hondo haeben saen lao on angal di, naom mbes pibnao ora ngo ndis tomb ini bor man ngubi baeben inim pangeklemin kao njisumndis o, ngubi tomb non naom angal ngubi on was nao kao hakol bemin ora.*

³ Ngub inj, ngubi tomb non naon kone bor Ngaorom hobao sao hambun sao obu hayao bor hakl ebeyao ubi was aondao bu ora and mao sam aeben bin ken haemin ora.

⁴ Wao. Tenaol mendbor Ngaoron harer ebe ora o baondib munubur harer he so ora bum haklemi baebenom, mbinim waki asub bubur mbinin kone u bokeyo harer ngo ko mende hend waklemi? Aoh, heneng ora mbini ngo baebenom Ngaor obum bao eben lao nda di ora hondobur, mbini bao ngom harer muwalaoklao

* 6:2: NjuS 9:14

ndan di pobo hasmi. Mbinim obun buri yu heben haki ebeyao ub di ora mao bembera hondobur, Ngaoron Wesao Ebe Tangar ndam mbini bor di hambun sao taol bu kalen sao hasmi ora.

⁵ Mbini ngo baebenom Ngaoron angal bib hobao sao hambun sao wiyao ub di ora pango habur, angal bib ngo di ebe ora e ko ora mao bembera hondobur kismin mbinim Ngaoron buri wiyao ub di ora mao bembera hindismi. Ngub bismi tomb obum mabor sao su di saohar di hambun sao ebe wen pange tangar ingiyabur, obum hambun sao buri palo maomb bo haklao e ko di ora hindismi ora.*

⁶ Mbinim Ngaorom biyao sao hambun sao ngub ora hindismi o, mbini tenaol obul hul ha nao haroklme ngubi baebenom Ngaoron harer ebe ora ngo tuwa baondib munubur harer he so ora bum harim sin, mbinim ngo buklemi ub mbinim waki ko mende Ngaoron Isi ora nda obu is pe kowal bi bor nil li mbae non bi soklao. Ngub soklao tenaol hambunom di Njises obu maki homo i hende non sao bin lemil, obun angal bib hem ko tenaolom Njises ngo taol mi puklmi nda ub nao bin lemi ora. Ngub bukleming mbini tenaol ngub buklemi baebenom asub ora bubur waki ko mende mbinin kone u bokeyobur harer ngo hend waklemi ko pangeyem?*

⁷ Pangeklem. Se ebeyao om su em we bo mbae ebe ora mendel lu mao kumb bayao tomb, em we ngo boweyao aolom turi hemen ko Ngaorom su ngo ngub mao kumb babur su ebe ngol ne oborob

* 6:5: 1 Pit 2:3 * 6:6: Mat 12:31; NjuS 10:26-27; 1 Njo 5:16

ora and mao saraoklao ora.

⁸ Ngub inj, su ngol ne ebe and nao sebur den kho sem di den nene hae sem tangar sao ngubi sem was and sa sin, su ngo kho ora ne hobao sao and nao saeb se ora uklaol, su kho ngo mondom tombo bowes bu tuwaeb se ora soklao. Ngub soklaol mabor su kho ngo isaolaom do tando bowes buklao ora.

⁹ Nao haeme mbaoli hakl o nim angal ngo kakl o, nim ini bor ngub buklao ko nen sabobur inj kakl alem. Ngub inj, Ngaorom ini bu muklbur hayao ub inim oborob nen sab hakol bu ora haklemil, obum ini aoandao bu ora bisur buklao ko nen sabeyom ka.

¹⁰ Heneng ora obum ini ngub bisur buklbur hayaol, Ngaorom ini maobowaklbur inj hayao ko ora hendeyom. Aoh, inim di Ngaor obum turi hemen Karas tenaol mende aebenol haeme baeben oborob ora turi homo kone ubur bisur was bu hayem ub, Ngaorom nao hende non bu kone kab marubur inim oborob ngo bu haroklme sao aokl hemen ha tuwa nao buklao ora.*

¹¹ Obum ngub buklao ora o naom bombor sao ora mend non inim ngub ora bibaebe ko nen sabobur hem aondao ora keyom ka. Inim Ngaoron kongon ngo bu hayem ub kang mend pakla pakla sao hender bu nao tuwae, hem ko oborob was bam aeben bu, bu kimb bubur mabor bao bu kowes ora buklao bao o pindib paklao tomb di, inim oborob ngub was bu kowes buklbur haklwaebe buklemi ko nen sabeyom alem. Heneng ora inim oborob ngub was bu harim sin

* 6:10: NjuS 10:32-34

Ngaorom ini bisur bu men muklao ko oborob ora ngo bao hondo haklemi ub, ngo ora tomb heneng ora il so pind biklao inim naom oborob bisme ko hondoklemi ora.*

¹² Ngub buklaol orang Ngaorom ini bor njuklwao ora kisao ub heneng ora ngo il so pind biklao ub, inim di mbini mendborom Ngaorom buklwao kisao sao heneng buklaol ora ko nen sabobur, penar bu makl homo nao tuwae obul hul ha was habur bao hondo haroklme ub inim di ngub ora haklwaebe ko pangeyom ka.

Ngaorom nim buklwao lao sao heneng buklaol ora

¹³ Pangeklem. Mbes ora Ngaorom naon ab sumb Eberehem bor nim nje bor ngo sao heneng buklwao ora kobur, Ngaor obu obun imbi di mondom nao men mbaeb se ora hayao ub nen sabo, obun imbi ngo ora mao kobur nim nje bor ngo buklwao kakl ub buklaol, heneng ora il so pind biklao ora kobur kakl,

¹⁴ Heneng ora njem turi aondao ora hemenin ko Nim njen sem andub ora Aondao bu paolu hes pelen lowao ora kisao.

¹⁵ Ngub kisaol Eberehem obum Ngaorom ngo kisao nda ub penar bu nao bam bam sao bisao tomb di, obum penar bu makl homo tuwa nao bi obum turi homo bao was hondo hasaol, mabor Ngaor obum buklwao kisao nda ub heneng ora bisaol ngo ora tomb il so pind biyam pind biyam bisaol hindisesa.

* 6:11: NjuS 3:14

¹⁶ Ngub bisao o nao Nju semon tenaolom non ngub bimao nda ka. Aol mend obu aondao imbi wi ora mondom obu imbi wi aondao ora ngo hayao ub, men mbaeb nao se ora hayao on imbi ora mao was lomao nda ka. Ngub bimao ndal tenaol mendborom angal menjao engelom kao kao bu ab saond bi bi bu menjao beme tomb di, mondom mao ngubi mend nim heneng ora kakl kobur pibi haen keyaol, tenaol ngo baeben hambunom pangeme tomb mbinim ab saond bi bi bu aondao ngub engelom kao mba haeme o di, mao ngubi ngo ora pibi hayao tomb oran tenaol hambunom ne taombukl mbakl mbakl po kur kao paroklme ora.

¹⁷ Ngub biyao ndal obum obun imbi mao ngo kisao o di, Ngaorom tenaol bor ngo sao ngo sao buklwao ora lao sao hakl di, tenaol ngo baebenon kone bor Ngaorom nao bor ngo buklwao kisao sao obum wakl kone u bokeyo bao wa nao bi heneng buklaol, il so pind biyubur buklaol ora ko nen saben ko, obum nao imbi mao ngo kakl ub nim kor nao kusi buklwao ora kobur mao ngo kisao ora.

¹⁸ Ngub kisaol Ngaorom angal ukl kab ngo kisao nda kab, ukl mend nim buklwao ora kisao o hesa mende obum mao kobur nim buklwao ora kisao angal ngo wiyao o kabom, Ngaor obum wakl kone u bokeyo bao wa nao bi heneng buklaol ora ko naom ora hendeyom. Ngub hendeyom ol Ngaorom nao yal harukl haen ko nao obu hayaol mupangokl po hayom baebenom obul hul ha saor peyo was habur, obum nao bisur bu, bu muklwao ora kisao ub obum heneng ora kisaol ngub buklaol

ora ko nen sab hakol bu, ngo buklao sao bao hondo haemin ora.

¹⁹ Heneng ora obum ngo buklwao kisao ub il so pind biyaokl ko bao hondo haklmao kone ngubim, naon kone bor taol taol bu akol nao bin ko, yam some hend ha indi mbaroklme nda ub naon kone bor di ngub indi mba hayao ora. Ngub indi mba hayaol ya ngo pe koba di nao bib se buri ora moklom, nao Ngaor hen moroklme anda on andaon panda tubal kang ngo lab lab saollom tiriyaol manga tundae on, panda tubal kang Ngaor hayao ngo Ngaoron panda ora bor nao indi mba hayao ora.

²⁰ Ngub indi mba hayaol naom angal hambun sao Ngaor bor kao kaloklmao sao baeben di, Njises obum pibnao oran and panda tubal kang ngo Ngaor obu ora hayao o bor men pae hond-abur, obum naon angal ngo baeben Ngaorom pangen kao kalo haraoklao ora. Heneng ora obum ngub biyaol mbes aol Melkiserek obu di baolum aol pind bili ora hasao ub, Ngaorom Njises obu baolum aol pind bili ora ngo hasao ubi menger sao haen kobur, obum naon baolum aol wesmbao aondao ora ngub haeben saen kisao ora.*

7

Aol Melkiserek baolum aol aondao ora hasao o

¹ Mbes ora aol Melkiserek ke ngo obu su Salemon aol wesmbao aondao ora habur, obu Ngaoron baolum aol aondao ora di hasao ora. Ngub hasao tomb naon ab sumb Eberhem ngo

* 6:20: NjuS 5:6

hase sanda obum aol wesmbao aondao tangar tangar mendbor kab saond bu hasao o, obum mbini obun saond bi ngo hakl khorob ora men mba lu bowes bu haklbir ko mend oran harerol ubukl hasaol, aol Melkiserek ngo obum Eberehem harerol hen mubur obum Ngaorom Eberehem bisur bin ko Ngaorom nje bisur buklaol ora ko Ngaor bor kaoya kisesa.

² Ngub kisao tomb Eberehemom obun osisao andub ora ngo u hasao sao baeben hambunon ndi munu kimb was bubur, ti tom tobon kab nan hakl hakl o aol Melkiserek ngo obu pone bao bisur bu kalisesa. Ngub bisaol aol Melkiserek ngon imbi ngo wisao on te, tenaolom kone dund se ora woroklme on aol wesmbao aondao oran obu hae ke wisao, imbi bombor ngon te mende di ngub wisao. Obu tenaolon kone bor sub tibaen as ko haroklme on aol wesmbao oran obu yao ke wisesa.

³ Heneng ora obu ngubi hasao o aol Melkiserek ngon ingi aorao di asub bi kab mend sisaob ko mondom nao hende sakl, mbinin imbi di mend mondom waeb nao bu wismil, obun ab sumb wil di obun sem di awon ora sisaob ko mondom ora nao hindismisa. Aol ngo obu abor ora pindib paesaob ko di, obu atomb ora himisaob ko di, mondom te nao hende ora hasaol obu pind bili Ngaoron Isi non bi ora hasao ub menger mubur, obum Ngaoron baolum aol kongon non bi ngo bu hasao ub ora bao bu ha aeben ora sisesa.

⁴ Ngub bisaong aol ngo obu abor ora pindib paesaob ko te hondokl buwae ngo hasao o, obu di imbi wi aondao ora ngo hasao ub inim oborob ora nen sabeyem be? Pangeklem. Naon ab sumb

Eberehem aondao ora ngo hasao nda obum di obun saond bi baeben men mba lu bowes bu habur; obun osisao saond maong mi obo u hasao sao baeben hambun ora ndi munu kimb bubur; tobon kab nan hakl o aol Melkiserek ngo ngub turi homobur pone bao bisur bu kalisao ora.

⁵ Mend di inim oborob ora nen saboklwaebe. Mbes aol Eberehem ngo hasao om maru wam aeben bisao on aol is mend obu Libae hasaol, Libae ngon sem paolam aeben bismi baebenom was Ngaoron baolum aol kongon bu hasmil, Moseson manom bibaebe ke wisao ub tenaol hambunom mbinin mone osisao di u haklemi sao baeben hambunon ndi munu kimb bubur; tobon kab nan hakl hakl baolum aol ngo baeben bisur bu bao kaloklwaebe ora ke wiyao. Ngub ke wiyaol mbini Eberehemom maru wam aeben aeben bisaon sem, baolum aol kongon bimi ngo baeben bor mone osisao ngub bao bisur bu kalo haroklme nda ka.

⁶ Heneng ora aol Melkiserek ngo hasao nda non obu di Eberehem obun sem mend inj hasao o, obum aol ngo obu bor osisao wisao on tobon kab nan hakl hakl pone ora ngub bisur bu bao kalisao ora. Ngub bisao tomb aol Melkiserek ngo obum aol Ebeserek ngo obum aol Eberehem, Ngaor obun sem soweb bi hae ora ngo hasao nda bor di Ngaorom obu bisur bin ko obum Ngaor bor kaoya kisaong, inim ngo bisao ub di oborob nen saboklwaebe ora.

⁷ Ngub bisaol naom di ora hendeyom ub aol mend obu Ngaoron sem imbi wi aondao ora haklao mondom, aol is mende mend soklao o turi homobur Ngaorom obu bisur bu imbi wi haen

ken ko Ngaor bor kao kalo kaoya lao aol o, obu imbi wi aondao ora haklao om aol mende ngo Ngaor bor njem obu bisur bibi ko kaoya laon imbi wiyao ub di men mbaraklao ora.

⁸ Mend di angal ukl kab ora mend wiyao ka. Angal ngon mende mbini Nju semon baolum aol haroklme baeben non homokl di homaeb se ora haroklme o, tenaolom baolum aol ngo baeben bor mbinin mone osisao wimi baeben ndi munu kimb bubur tobon kab nan hakl hakl bao kaloklme ora. Angal mende di aol Melkiserek ngo obun arman ngo wi ub obu non haeben saraoklao baolum aol pind bili ora hasaol, Eberhemom obun osisao wisao on ndi munu kimb bubur tobon kab nan hakl obu pone bao bisur bu kalisao ko mbuk waeb bor ngub ke wiyaong, baolum aol sem kab ngon sem mende awon semom ora sem mende men mbayao ko pangeyem?

⁹ Mend di naon ab sumb Eberhem ngo hasao nda obum Ngaoron baolum aol pind bili aondao ngo hasao nda bor, obun osisao wisao sao baeben ndi munu kimb bubur tobon kab nan hakl hakl obu pone bao bisur bu ngo kalisao nda ub, aol Libae ngo mabor Eberhem obun momao sumbao obum maru wisao on is mend pindib pa hasaol, Libae ngo obu di Eberhem obun toklo ndaon birin non bi sisesa. Ngub sisaol obum baolum aol pind bili aondao nda bor osisao ngo kalisao nda ub, Libae obu di mbibi sumbakl kobaranom kale non bi sisao ora. Ngub sisao o mbini Nju sem ngubi tomb paoleyem baebenom non, mbinim ngo bisbi nda ub nao bi mbini Libae sem bombor o bor Nju sem aeben baebenom osisao ngub kaloklmel mu haroklme ora.

¹⁰ Heneng ora Eberehemom aol ngo obu bor osisao ngo pone ora bisur bu kalisao tomb baolum aol Libae ngo obu nao haenbur ora sisao o, aol Melkiserekom Eberehem obu harerol obo hen misaol obum osisao ngo aol aondao ngo bor taol bu kalisao nda tomb di Libae obu Eberehemon toklo ndaon bao birin hae non bi sisaol, Eberehemom aol Melkiserek bor osisao pone ora ngo kalisao nda ub di mbibi sumbakl kobaranom kalisbi ora.

Baolum aol aondao wen pange mondom pibnao ngo hasmi on akl bisao o

¹¹ Pangeklem. Mbes ora Mosesom Isreyel tenaol hambun bor obun man buwalisao ub, obun man ngom Libaen sem haklemi baeben was naon baolum aol bember ha peb bu mao haemin ora ko hasesa. Ngub kisaol mbinim ngub was bismi o, Libaen sem ngo baolum aol kongon bu hasmi baebenom ora oborob was bu kowes bib se hakl bismin, asub ko Eronon* semom baolum aol kongon ngo bu hasmi ub bao wabur, wakl mabor aol Melkiserek baolum aol pind bili aondao tangar ngo obun sem non bi, obu hasao ubi was naon baolum aol wesmbao aondao ora nda pindib paen kisao ko nen sabeyem?

¹² Aoh, heneng ora mondom baolum aol mbes ham ibismi baebenon sem o bor tuwabur baolum aol pind bili tangar ubi wen pange men akl bu haen ka sin, obum mbini baolum aol sem mbes hasmi ngo baebenom man ko hasmi ub di bao wabur tangar wen pange on akl buklaora.

¹³ Pangeklem. Nim angal mar ngo kakl o ngub nen sabobur kakl ka. Naon Aorao Aondao ora nda obum mbini baolum aol sem mbes hasmi

nda baebenon akl bu hasaol, obu Libaen sem ngo baolum aol kongon bu hasmi ndan sem inj, obu sem tangar ora sisesa. Ngub sisaol mbes ora di is bombor ora mend baolum aol kongon dim bubur Ngaor bor mabaorao di mend, ko mend nao haoru kalokl pisaon sem ora menden pindib pa hasao ora.

¹⁴ Heneng ora mbes Mosesom Ngaoron baolum aol kongon bibaebe kisao ub di obum Njuran sem bor inj kisao ora. Ngub inj, obum Libaen sem bor ora Ngaoron baolum aol kongon ngo bu haklwaebe kisao o, tenaol hambunom di ora hendeyem ub Aorao Aondao obu Njuran sem bor ora pindib pa hasao ora.*

Baolum aol mende aol Melkiserek non bi pindib paesao o

¹⁵ Ngub bisaol nim ini bor angal ngo kao nju-rukl ub aol Melkiserek obu baolum aol pind bili ora hasao o, waki ngubi tomb non baolum aol pind bili ngo obun sem obu hasao ubi is mende pindib pa hasaol, nim angal ngo kakl baebenon te mupango dim nao wiyaol, Ngaorom hambun sao ngo sao hakl obun mbib nen sabeyao ub was biye ko naom ora hendeyom ka.

¹⁶ Pangeklem. Baolum aol wen pange aondao ngo mabor pindib pa hasao o obobur, Moseson manom ini aol ngo semom ora baolum aol kongon bu haklwaebe ke wisao ndan sem o bor inj pindib pa hasao ka. Ngub inj, obu haeben saraoklao baolum aol ora hasaol, obu haeben

* **7:14:** Mat 2:6; Kao 5:5

mao saraoklao buri aondao ndam ora baolum aol haen kisao ora.

¹⁷ Ngub bisaol heneng ora mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Mbes pibnao ora aol Melkiserek

Obu baolum aol pind bili ora hasao ub

Nje di baolum aol pind bili ora ngo obu hasaon sem

Obu hasao ubi ora habur

Njen kongon bu haeben ora saklesi ko

Ngaorom kisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.*

¹⁸⁻¹⁹ Mbes pibnao Ngaoron man ngo Mosesom ko hasao ub demi ora, tenaol Ngaoron sem baebenon hibi umu bor honda kongon oborob ora bu kowes bu, mbini bu mib nao se ora sisaol hondobur obum man mbes pange ngo mu tuwae-sao ora. Ngub bubur kisaon Ngaor obum ngubi tomb tangar wen pange sao akl bisaol, obum hambun sao oborob biyao sao naom oborob ora hend heneng baomun ko obum nao bisur bu, bu muklao ub ngo turi homo bao hondo hayom ora. Ngub beyom ol nao naon ab Ngaor hayaol teb so kemi pukl haen ora hayom om, mbini mbes tenaol ngo Mosesom man kisao pangobur turi homo hondo hasmi ub di ora men mbaen ora hayom.*

²⁰⁻²¹ Mend di mbinim mbes ngo tomb mbinin baolum aol haen kismi baeben di, Ngaorom inim baolum aol ngub haen lowaebe kisao ub mao kobur dim inj kisao o, ngubi tomb non Ngaorom

* **7:17:** NjuS 5:6 * **7:18-19:** NjuS 9:9

obun Isi Njises nda baolum aol aondao ora haen
 lowao ora ko mao kobur kakl,
 Ni hambun saon Aorao Aondao ngo sao buklwao
 ora ko
 Ninao imbi aondao pon pae ora o
 Mao kobur ngo kakl ub wakl nao kone u bokeyo
 Nao mao ngo kor nao kusi
 Nje baolum aol aondao ora hanin lowaol
 Njen kongon ngo bu haeben ora saklesi ko
 Ngaorom Njises nen sabobur non ngub kisao
 ora.*

²² Ngub kisaol Ngaor obum ini tenaol hambun
 bisur buklwao kisao angal mbes pange ngo Moses
 bor kao kalisao nda hesa wen pange ngubi tomb
 mao kobur kisao nda kab, angal ukl kab ora
 kisao o, obum mabor Njises eben kobur nim ini
 bisur buklwao kisao angal wen pange ngom mbes
 pibnao kisao nda di ora men mbayao ora.

²³ Mend di mbes ora ngo tomb was mbini
 Nju semon baolum aol ngo mao hasmi baeben
 non mbini di aol heneng sakl, tenaol hambun
 homoklme nda ub mbini pibnao hae baeben
 homam homam was bismil, tangar mend akl bu
 mao ham aeben was bu hasmil mbini ngo baolum
 aol ham aeben bismi baeben ndi nao munu warib
 se andub ora sisesa.

²⁴ Mbes ngo tomb non ngub was bu hasmi o
 ngubi tomb non mbes ngo bismi ub inj, tangar
 ub sao mend bisaol Njises obu baolum aol aon-
 dao wen pange oram haeben ora saen ko haen
 kisaol, obu menjao buklaol dim Ngaorom obun
 akl bubur aol tangar mend nao haen lao ora.

* **7:20-21:** NjuS 5:6; NjuS 8:6; NjuS 12:24

²⁵ Heneng ora Njises obu ngubi ora hayaol, tenaol hambunom Ngaor bor angal kao kaloklemi sao baeben obum Ngaor hayaol men pae pobur, mbinim ngo sao ngo sao kaeming njem bibi ora ko Ngaor bor kao deb deb bu haeben saklbur hayao ora. Obum ngub buklbur ora hayaol obum ngubi ora tomb di mabor di, tenaol mendbor Njises obu Ngaor bor mbinin angal lemi sao hakl kao kalaen ko, obu hayaol poklemi baeben hambun haeben saen ko bu mib bi was habur obu ngub bao haeben sayao ora.*

²⁶ Pangeklem. Njises obu naon baolum aol wesmbao aondao ora ngub hayaol, naom naon kone bor bombor sao mend nao win hond laen haklmao sao hakl di obum ebe ngaorukl pelen njib se hayao. Mend di Ngaorom obu ebe komb bi ora haen kisao. Obu ebe ngubi ora habur obum khorob sao di kang mend nao bi sakl, obun kone bor dol hae sao di kang mend nao win ora habur obum hambun sao oborob dund se ub was biyao. Obum sun tenaolom bimi nda ub khorob kang ko bombor ora di mend nao bi obu tangar aondao ora hayao. Yu heben bor di obu imbi wi aondao ora hayao ubi, heben ngo bor imbi wi ngubi mende mend nao hayao ora. Ngub hayaol naon baolum aol imbi wi aondao bombor ngo obum bombor o nao heneng ora bisur bib se hayao ora.*

²⁷ Heneng ora Njises obum non nao ngub bisur buklbur ora hayaol, Njises obum oran mbini Nju semon baolum aol wesmbao aondao haeme baebenom mbinin mbib khorob beme sao mbes Ngaorom kunaen ko mabaorao haoru

* 7:25: Oro 8:34 * 7:26: NjuS 3:1

kalobur, mabor tenaol hambunom khorob beme sao kunaen ko Ngaor bor mabaorao haoru kalo haroklme nda ub inj biyao ka. Ngub inj, mbinim ngo mabaorao haoru haroklme nda ub menger, obun mbib is pe kowal bi bor obun toklo oram Ngaor bor mabaorao haoru sao kalisesa. Ngub bisaol obum ngo Ngaor bor mabaorao haoru kalisao om, Nju semon baolum aol ngo baebenom tenaolom khorob kang bu di aondao bu di beme ub was nen sabobur, mabaorao tangar tangar ub haoru haroklme nda ub Njises obum ko mend nao haorib se, obum is pe kowal bi bor obun toklo ngo oram Ngaor bor kalo mabaorao ko bombor ora ngub dengi munu her peyaesao ora.*

²⁸ Ngub bisao o mbes ora Moseson manom bibaebe ke wisao ub mbini aol heneng kone taol taol bib se hasmi haklon mendbor baolum aol wesmbao aondao ora hasmi o, Ngaor obum man mbes pibnao ora ngo kisao tomb ini bisur buklwao kisao o inj, obum ngon ma ora bor kisao ub obum kakla ko obun mao kisao nda di kor nao kusi, obum heneng ora obun Isi nda naon baolum aol wesmbao aondao ora haen kisao ora. Ngub bisaol baolum aol andubom baolum aol kongon bu haroklme nda ub Ngaorom obun Isi bombor ngo obum was, baolum aol tangar di mend wa nao wib se hambun sao ora obum was bu kowes bin ko haen kisaol, obum kongon hambun sao ngub bu haeben saklbur hayao ora.*

8

* 7:27: NjuS 5:3 * 7:28: NjuS 5:1-2

Njises obu baolum aol wesmbao aondao ora hayao o

¹ Pangeklem. Nim angal hambun sao ngo kam ubukl ub non naon baolum aol wesmbao aondao ora ngo kanda, obu heneng ora yu heben bor Aondao Pon Pae ora ngo hayao ndan maomb bo haraoklao on seya oran ki tao nan o bor bereyaol kakl ka.*

² Heneng ora naon baolum aol ngo obu yu heben bor and tubal komb bi hobao sao aondao ora ngo hayao on baolum aol wesmbao aondao kongon ora bu hayao o, and tubal komb bi hobao sao aondao ora ngo mbinim mbes su tenaol nao biri bor akol bu hasmi tomb and sel anda bubur, and tubal komb bi ora bu wiyaom kobur mend bu wismi sanda ubi inj yao ora. Ngub inj, and tubal komb bi ngo Aorao Aondao obun mbib bi tangar ubi ora yao.

³ Angal mend di Nju semon baolum aol ngo haen lome nda baeben baehaemen inj haen lome nda ka. Ngub inj, mbini baolum aol ngo baebenom Ngaor bor kalo mabaorao haoroklme to bor some sem di ngubi sao baeben lu mabaorao haoru kaloklme ub di, osisao tangar tangar sao hakl di Ngaor bor kalo haen ko ora haen lome nda ka. Ngub bimi ndal naon baolum aol aondao ora ngo ndam di Ngaor bor mabaorao haoru kale non bu menjao hobao sao ora mend kalo haraoklao ora.

⁴ Ngub bu haraoklao naon baolum aol wesmbao aondao ngo obu su enjo ngol bao habur ngub bu hakl beyaon, obu Libaen sem inj yaol obu

* **8:1:** NjuS 1:3; NjuS 3:1; NjuS 10:12; NjuS 12:2

mbinin baolum aol nao hakl beyao ora. Ngub inj, Nju semon baolum aol heneng baebenom Moseson manom inim Ngaor bor mabaorao ngub haoru kaloklwaebe ke wiyao ub was bu hakl beme ora. Ngub bukl beyao o obum hobao sao tangar ubi ora biyaol, obu non mbini Nju semon baolum aol heneng ngo hakl ubi inj hae ko ora hondoklme ora.

⁵ Pangeklem. Enjo su ngo bor Nju semon baolum aol haeme baebenom ngo bu haroklme nda ub non, yu heben bor baolum aol aondao ora ngo obum ngo bu hayao on menger piksa muwale non bubur bu hayem ol, Mosesom di menger bombor ngub was bu hasao ora. Ngub bisaol mbes Moses obum su tenaol nao biri bor sel anda buklbur bisao tomb, Ngaorom Moses bor njem and ngo ngubi ora bibi ko obun kone mao komba kao kalobur kakl,

Njem yu har ne ora bor po hasndis tomb

Njem and tubal komb bi ngo ngubi ora bibi ko

Menger muwalondis ubi ora bibi ko

kao kalisao ora.

⁶ Ngub bisao o Ngaorom ngubi tomb Njises obum baolum aol kongon hobao sao ora ngo bu haen kisao om, mbes Nju semon baolum aol hasmi baebenom naon baolum aol wesmbao aondao ora ngo hayao on menger mubur bu hasmi ub ora men mbayao. Heneng ora obu ngubi ora habur obu Ngaor hesa nao kab kobaranon dunin aol ora hayaol, Ngaorom ini bor heneng ora bisur buklwao kisao nda ub obum heneng ora Njisesom nao bu murukl haen ko haen kisao ora. Ngub bisaol Njisesom nao bu mib bu hobao sao ora ngo

beyao om, Ngaorom mbes ora ini bisur buklwao ko angal ngo kisao nda di ora men mbayao ora.*

⁷ Heneng ora Ngaorom mbes pibnao Nju sem baeben bu mukul ko nen sabobur mbini obun sem ora haen kobur, baolum aol haen kisao baebenom bismi ub hambun sao ebe ngaorukl pelen bu kowes bib se sokl bisaon, Ngaor obum wukl nim ini hond homo bisur bubur bu muklwao ko angal ngo kisao ub ko mende nao kokl bisao ora.

⁸ Ngub nao lo bisao o tenaol obun sem ngo baebenom obul hul ha nao hasmi sao hondo obum makl homobur kisao sao, mbukl waeb bor di wiyao ub Aorao Aondaon ngub ko hayao.

Mabor bao mend bu pindib paklao hakl tomb Nim Njuran sem baeben di su Isreyel tenaol hambun ora

Mbini ninao sem ora haen ko
Mbini bisur bu, bu muklwao on
Angal wen pange ora mend kao kaloklwao ora.

⁹ Mbes nim mbinin ab sumb wil baeben bor
Nim ini bisur bu, bu mubur
Ini ninao tenaol ora hareklemine lowao ko
Kao kalowao ubi inj lowao ora.
Mbes ngo tomb non nim mbinin su Isib tuwaen kobur

Mbinin ki oral men mubur
Nim oborob ora maeb ha kemi powao ora
Nim ngo tomb mbini bor
Angal ebe hakl mend kao kalowao ol
Hul ha nao hae tuwaesmil
Nim mbini bor di mesao kalo
Nao hende non bubur tuwawao ora ko
Aorao Aondaom ngub ko hayao ora.

* 8:6: 2 Kor 3:6; NjuS 7:22; NjuS 9:15

10 Obum ngub ko habur kakl,
 Bao ndi tibiae ngo baeben pibi haklao tomb
 Nim su Isreyel tenaol ngo baeben hambun ora
 Bisur bu, bu mubur
 Mbini ninao sem ora haen lowao on
 Nim angal tangar wen pange mend kao kalokl-
 wao ora.
 Nim mbini bor ngo sao ngo sao bibaebe lowao sao
 di
 Nao mbib mbinin kone ndaon bor honda win
 lowao ora.
 Nim nao man di mbinin hibi umu ndaon bor was
 Waeb bu ubur lowaon
 Ni mbinin Ngaor ora haklwaol
 Mbini di ninao sem ora haklemi.*
 11 Ngub ngo haklemi ora tomb non
 Aorao Aondao obu es bib se dim nao saoklaol
 Mondom obun aol sango bor di
 Njem Aorao Aondao obu ngo hae o hend ko
 Nao muwaloklao ora.
 Mondom di obum bombor o hondobur
 Obun haeme bor njem Aorao Aondao obu ngo hae
 o hend ko
 Nao buwalakl birib se soklao ora.
 Ngub inj
 Mbini tenaol aondao imbi wi haroklme baeben di
 Imbi nao wi kang haroklme baeben di
 Ngo baeben hambunom ni ora hondoklemi ka.
 12 Ngo ora tomb mbinim khorob bismi sao
 Mbinin kone bor uklao o hondobur di
 Nim mbini hond aondao ora homobur lowaon
 Mbinin kone bor kho ngo uklao o ora mu tuwabur
 Nim ngon ko mende saongao mar hakol bu
 Nen nao saboklwao ora ko

* 8:10: NjuS 10:16

Aorao Aondaom ko hayao ub mbuk waeb bor ngub wiyao ora.*

¹³ Ngub kisaol Ngaor obum mbes pibnao ora obun sem bor nim ini bisur buklwao ora ko angal ngo kisao ndam, tenaol obun sem ngo baeben oborob buri mao pala aondao bu bisur bib nao se ora sisaol hindisesa. Ngub hondobur kisaon obum waki ko mende obun angal wen pange mend obun sem bor nim ini bisur bu, bu mubur lowaon ini ninao sem ora hareklemin lowao ko kao kalisao ora. Heneng ora obun ngo kisao ub angal wen pange o aki bisao tomb, obun man mbes kisao nda waki momak hul daol osisao mend ib sam sam bu men kang sobur bum haraoklao nda ub menger e ko hendeyom ka.

9

Ngaor bor kao kaloklme ub tom kab yao o

¹ Ngaorom mbes pibnao oran Nju sem baeben bisur bu, bu mu mbini obun sem ora haen ko man man bisao tomb, mbinim obu bor kaoya ko hor boroklwaebe ko kao kalisesa. Ngub bisaol mbinim Ngaor hen muklemi o and sel anda komb bi ngo su ngo bor bu hasmisa.

² Mbinim ngub bubur and sel anda ngon andaon enjo tiriyao kombae ol sao panda tubal mend bu ubur kismim, tubal ngon mbinim laomb komb bi ora nda di, Ngaor bor kalismi sao palawe komb bi o di, palawe daol osisao ngo haki u hasmi to mend sisao nda di, ngo sao haki and tubal tiriyao kombael sao bu wismi ngon ubur, mbinim and panda tubal ngo tiriyao kombael sao

* 8:12: NjuS 10:17

bu wismi ngon imbi di tubal komb bi ora ko karu wismisa.

³ Ngub bubur kismin panda ngon unu tibi nan sao tubal mende bu ubur, mbinim and tubal ngo bor lab lab saollom manga tundabur, tubal mende ngon imbi tubal komb bi hobao sao aondao ora ko karu wismisa.

⁴ Ngub bubur kismin and tubal komb bi hobao sao aondao ora ndan ndaon bor, to han ngolom wari ngo kao ebe ora pebe sao mend haoru hasmi to nda di, mbokis komb bi ngo Ngaorom nim ini bor heneng buklwao ora kisao sao menger ngo, han ngolom songol sao mao habur bu mao ndibiyae ngo wisao nda di ngo bor wismisa. Ngub bubur mbinim be han ngolom wari mend sisao bor, palawe ngo yu heben hakl ibisao ndan mendbor bomb pabur mbokis aondao ngo ndan ndaon bor u hasmi ora. Ngub bubur Eronon hakla tom sung se kaebi ora mendel wakl tande bu so bise sanda di, Ngaorom obun man tobon kab ngo Moses obu bor kao kalisaol Mosesom han barnao hond kab mendel waeb bu wisao nda waeb bu pae ngo kab di, ngo sao baeben mbokis hobao sao ngo nda bor was birin kobur, and tubal komb bi hobao sao aondao ora ngon ndaon bor was wismisa.

⁵ Ngub bubur kismin Ngaorom nim heneng buklwao ora kisao sao menger mbokis komb bi ora ngo, han ngolom songol sao mao indibiyabur warismi ndan mandaem nan, Ngaor obu bao bi ora hayao ub menger mubur bobao hae diyaokl pubuklao sao menger is kab mend waru mao hasmisa. Ngub bubur kismin diyaokl pubuklao sao

menger ngo hend en aeben sa waru mao hasmi kabon kongbao dund so nan, mbibin bobao kab dundukl peyo hen mib mao baesmisa. Ngub bismi on bundur nan, mbokis mandaem ngol tenaolon kone bor kho wiyao o kunaraoklao to o di ngo sao hakl wismisa. Ngub bu hasmil angal ngon andub ora wiyao o, nim ini bor ngubi tomb angal ngo wiyao baeben hambun waeb bukl buwarukl ka.

⁶ Aoh, mend di mbinim and sel anda komb bi ngon osisao di oborob ngub u hasmi tomb, mbinin baolum aol hasmi baeben hambun ora sel anda ngon panda tubal ngo enjo tiriyaio kombael sao bu wismi ndan hondabur, mbinin kongon hambun sao bismi ub bu hasmisa.

⁷ Ngub bismi o mbinin baolum aol wesmbao aondao ora hasao o obum bombur o non karasmas ukl mend pindib pa was beyao tomb, karasmas sa ko bao hor hambor was and tubal komb bi hobao sao aondao ora on honda was bu hasao ora. Ngub bubur kisaon obum some kawao meme ngo sao haklon ibao humu taokl pobur, baolum aol ngo obun mbib khorob bisao sao di, mbini Nju sem obun sem ngo baeben hambunom ko mend ko mend nao hende hende khorob sao di menjao bismi tomb mbinin kone bor kho ngo wisao sao kunaen ko di, Ngaor bor kalo kowe mba was bu hasesa.

⁸ Ngub bu hasmil Ngaoron Wesao tangar aondao ora ndam nao bor ngub muwalo kao njurukl hayao. And sel anda ngon panda tubal komb bi ngo tiriyaio kombal sao bu wismi on, mbinin baolum aol baebenom anda dera bu kongon bu kimb was bu hasmi ub, tenaolom Ngaoron and

panda tubal komb bi hobao sao aondao ora nda bor nao hondaen ko manga mba wismi ora ko kao njurukl hayao ora.*

⁹ Heneng ora mbini Nju sem ngo baebenom sel anda komb bi ngon baolum aolon kongon bu andub sao ngub bu hasmi ora. Ngub bu hasmi o wakt ngubi tomb sel anda di baolum aolon kongon di Njisesom heneng ora bu hayao ub hendeyom tomb, mbini Nju semom enjo sul ngo bu hasmi ub obum heneng ora ngo bu hae on menger mu hasmi ko ora hendeyom. Ngub hendeyom ol Ngaor bor kalo mabaorao haorubur lu saklme sao hakl di, mbinim Ngaor bor osisao kalo haroklme ub di mbinim Ngaor bor ngub kalo haklemi saon, tenaol ngo Ngasor bor kaoya ko hor buru haroklme baebenon kone bor kho uklao o di bao kuna mbinin kone mao dund sa di nao bib se wiyao ko ora hendeyom ka.

¹⁰ Heneng ora ngub ora hendeyom tomb ngo Ngaor bor kaloklme sao baeben ne heneng noklme ndisao hakl di, ib noklme ndisao hakl Ngaor bor kalo haroklme ub di, mbinin toklo songol bor wes wes oborob hondo ora lu haroklme ub di, mbes ora Mosesom ngub bibaebe ko kao kalisao ub bu hasmi ora. Ngub bismi o Karas obum hambun sao mao dund sakl oboklao tomb, tenaolom ngo bu haroklme ub nao hobao sao men mao koraklao ko Ngaorom mebs man man bu paesao ora.

¹¹ Ngub bisaol obum ngo man man bisao ub ngubi tomb naon Eben Ke Aol Karas obu ibisao ora. Ngub bisaol obum ngubi tomb non naon

* 9:8: NjuS 10:19

baolum aol wesmbao aondao kongon hobao sao ora ngo bu hayaol, obum baolum aol kongon ngo bu hayao ub obun sel anda tubal komb bi aondao hobao sao oran andaon menger kongon ngo bu hayao ora. Ngub beyao o obun sel anda ngon imbi di aondao ora wiyaol, sel anda ngo sun aolon kimb bi inj yaol obum and ngo bor kongon bu hayao ora. Obum ngub ngo beyao ub bombor sao mend nao hond laen ora bu hayaol, obum kongon ngo bu hayao ub kho nao se bu haeben ora saklao ka.*

¹² Pangeklem. Karas obum non Ngaor bor kaloklbur some meme hesa kawao hondbao kabon ibao inj and tubal komb bi hobao sao aondao ora ngo bor men pae po kalokl pisao ka. Ngub inj, obum nao bu mu haeben ora mao saklbur and tubal komb bi hobao sao aondao ora ngo, Ngaor obu ora hayao nda bor obun ibao ora nda mini pobur obum ko bombor ora her peyaesao ora.

¹³ Ngub bisao o mbini Nju sem mbes ora hasmi baebenom non, mbini mendbor baolum aol hasmi baebenom some memem ibao di kawao tu lismi on ibao di humu ubur ngo sao di, some kawao hondbao mendbor lubur Ngaor bor kalo mabaorao haorubur, is bor bao do haen haorismi on do besokl barabur behukl wisao baeben di mu te hasmisa. Ngub bubur kismis Nju semom ngubi tomb ngo bu hayem ub, mbinim di tenaol mendborom kho dol hae sao kang mend bismi saom mbini ngo baebenon kone bor ebe komb bi inj hayem ko hindismisa. Ngub hondobur kismis mbini wakl ebe komb bi haen ko, mbini ngo

* 9:11: NjuS 3:1; NjuS 10:1

baeben birismi bor ngo sao hakl kowe tu aeben sa behukl di koloklo tu beya hasmi ora. Ngub bubur kismis naom ngo beyom saom tenaolon kone bor kho daol hae sao ngo wiyao sao di kunabur wakl ebe komb bi ora mao haklao ko nen sabismi ora.*

¹⁴ Aoh, mbinim baehaemen il hobao sao ora nao sokl bi sao ngo bu hasmi sao haklom o, mbini bisur buklo ko nen sabobur kongon andub sao bu hasmi sin, Karason ibaom mbinim il oborob nao sokl bi sao ngo bu hasmi nda ub daol ora men mbayaol, obun ibao ngom hobao sao aondao ora bibir ora buklo ko nen nao sabeyem be? Pangeklem. Wesao Tangar Aondao ora haeben saraoklao ndan burim obun kone bor hondaesao tomb, obun mbib obun toklo oram Ngaor bor mabaorao haoru kale non bu kalisao ub, obum kho so kang mend dera nao bi oram ko mende san nao bib se kal paesao ora. Heneng ora Njises obun ibao oram naom mbes khorob bismao sao hakl naon kone bor wisao o kunabur, naom khorob bismao saom njem khorob ngo sao ngo sao bisi ko naon kone bor kend mao ba te mao sarayao ub di, obun ibao ngom was naon kone bor nao win mu tuwaesao ora. Ngub bubur kisaon naom Ngaor obu haeben saraoklao ndan kongon hobao sao o hakl bu haeben samun kisaon ora.*

¹⁵ Obum ngub ora bi hayaol Ngaorom nao bor ini heneng ora bisur bu, bu muklwao kisaon ub ngub bin ko Njises obu Ngaor hesa nao kab ko-baranon dunin ora habur, obum Ngaor hesa nao kab hen mib mao baraoklao aol ora hayao. Ngub

* **9:13:** NjuS 10:14 * **9:14:** NjuS 6:1; 1 Pit 1:18-19; 1 Njo 1:7

hayaol Ngaorom ini bisur bu, bu mubur haeben ora sarekelmin lowao kisao ub, obum heneng ora nao mendbor obun sem ora hamun ko kor bu ubuklub ko sablo mao hasao nda baeben bor heneng ora buklaol, obum ngo kisao nda ub il soklao ora. Ngub buklaol o Ngaorom mbini Nju sem ngo mbes pibnao ora hasmi nda baeben bor nim ini bisur bu, bu mubur ninao sem ora hareklemin lowao ora kisao o, mbinim ko mend ko mend khorob bismi tomb mbinim khorob ngo bu hasmi saom mbinin kone bor kho mao sabur ora men mbaesao ora. Ngub bisao o tenaolom ngubi tomb khorob bismi o non aol bombor ora mend himisao ub nao homokl bisaon, tenaol khorob bimi ngo baebenon mendbor wakl bu mu kur mi puklao nda ub nao bukl beyao o, Karas obum mbini ngo baeben bu muklbur mbinin ne manabur himisao ora.*

¹⁶ Ngub bisao o tenaolom di bimi nda ub, aol mend hayao o obu nao heme bao haenbur obun osisao wiyao baeben mowe murukl ko nao moroklme ora.

¹⁷ Heneng ora aol ngo obu bao haenbur non, obun osisao ngo wiyao o di mondom ngo sao hakl mowe wi ko nao moroklme ora. Ngub inj, aol ngo obu heneng hemeyao tomb non obun osisao ngo wiyao baeben di mowe moroklme nda ka.

¹⁸ Pangeklem. Ngo bimi nda ub menger, Ngaor obum mbes pibnao ora mbini Nju sem tenaol ngo mbes hasmi baeben bor ini bisur bu, bu mubur ini ninao sem ora hareklemin lowao kisao ora. Aoh, obum ngo kisao ub heneng ora ngub buklbur aol mend mabor homoklao on ibao poboklao

* 9:15: 1 Tim 2:5; NjuS 8:6

o menger mubur, mbinim ibao biri sao hakl lu Ngaor bor ibao ngo kalo kowe mba was bu hasmi ora. Ngub bu hasmi nda tomb non Ngaorom nim ini bor ngo bisur buklwao kisao nda ub nao bu pind bili wen sisesa.

¹⁹ Mbes pibnao ngo tomb was Mosesom obun manom ngo sao bibi ngo sao nao bibi ke wisao ub, man ngo mbes tenaol hambunom pangen kao kal peyobur kisaon, obum some kawao hondbaon ibao hesa ib heneng kab humu wisesa. Ngub humu ubur is menden imbi hisob kismil, is ngo saon baoklao so hae hesa some sibon iri ingi bi kabom dand bu mib bubur obun man mbuk wisao bor tandokl beyaesesa. Ngub tandok beyabur Nju sem tenaol baeben ber mba hasmi bor di dand bu mib bu tand beya peb was bu hasesa.

²⁰ Obum ngub bu habur tenaol hambun bor kakl, Ngaorom nim ini bisur bu, bu mubur ninao sem ora harekelmin lowao kisao ora. Ngub kisaol obum ngo kisao ub heneng ora buklao ko angal ngo hesa, obum inim ninao angal wiyao ub hul nao hae oborob ora men hakol bubur bu haklwaebe kisao ub inim nao tuwae bu haklwaebe ko kab, ibao ngom muwalakl hayao ora ko Mosesom mbini bor ngub kao kalo hasesa.

²¹ Moses obum ngub bu habur kisaon bombor ngo bisao nda ub was, obum mbinin sel anda panda tubal komb bi nda bor di ibao ngo ndam tand beyem akol bubur, hor anda komb bi ngon osisao hambun sao ngo wisao nda baeben bor di dand bu mib bubur tandokl beya peb bu ha was bu hasesa.

²² Heneng ora Moseson manom ke wiyao ub ibaom was hambun sao Ngaoron komb bi wiyao sao baeben di dol nao haen kunaraoklao ora. Ngub biyaol ibaom hobao sao uklao baeben bor nao kowe beyarim sin, Ngaor obum tenaolon kone bor kho wiyao o di kuna nao mu tuwaraoklao ora.*

Karasom nao bu mubur naon kone kho kunae-sao o

²³ Ngub biyao o mbinim enjo su ngo mbes pibnao ngo bu hasmi sao baeben di, mbinin kim warismi sao di ngo sao baeben hobao sao inj wisao ora. Ngub inj, mbinin ngo bu haroklme sao baeben non mbinim Ngaorom hobao sao ora yu heben bor bu haraoklao on menger mubur ora bu haroklme ka. Ngub ora yaol mbinim komb bi wiyao sao baeben bor, dol nao hae komb bi ora win ko some kawaon ibaom tand beyao peb bu haroklme o, yu heben bor hobao sao ora wiyao sao hesa some kawaon ibao ngubi kab nao ngaorukl peyaeb se ora wiyao. Ngub yaol Ngaor obun mbib yu heben bor hobao sao heneng ora ngo wiyao sao komb bi mao waeb se, ebe ora mend man man bisao ora.*

²⁴ Heneng ora obum ngub bisaol Karas obu enjo sul and panda tubal komb bi aolon kim ora bi ngo, yu heben bor and tubal komb bi heneng ora ngo hayao on menger mubur bimi ngon inj hondaesao ka. Ngub inj, obu yu heben bor ora hondaesaol obum ngubi tomb Ngaor hayaol teb so ora habur, obu Ngaor hesa nao kab kobaranon

* 9:22: Ebe 1:7 * 9:23: NjuS 8:5; NjuS 10:1

dunin aol ora ndam nao hond homo bisur buklaon on Ngaor bor kao deb deb bi hayao ora.*

²⁵ Ngub bi hayao o enjo su ngo bor Nju semon baolum aol wesmbao aondao ora haeme om non karasmas pebeyao baeben hambun sa kobur, mbinim sel anda komb bi ngo enjo su ngol hayao nda bor bao hor bomboron ora menden ko bombor was, some kawao meme kabon ibao humu taokl po kowe mba was bu haroklme ora. Ngub bimi o Karasom nao bu muklbur non obum obun ibao peben kaklbur is pe kowal bi bor ko ko was nao heme, obum obun ibao ko bombor ora ngo peben kisao om, obun kongon hambun sao ebe ngaorukl pelen buklwao ko hondobur peben kaesao ora.

²⁶ Ngub bisao o obum ngubi tomb ora ngo obo bisao ub nao bi obum ko ko ora homokl bisao sin, obum mbes pibnao ora su saohar ngo sao hakl warisao tomb ora tibiya pabur, tanda no kimb was bu ke handam obam obam bubur, obum ngubi tomb di ke was hondo hakl bisao ora. Ngub bukl bisao o obum ngub nao bibur, ngubi tomb Ngaorom hambun sao bu haraoklao on bu kowes ora buklaon bao o ngo teb sam bu ngo naeb so bokne o hen mu, obum tenaolom khorob bimi sao kuna ora mu tuwaklbur, obum ko bombor ora ngo is pe kowal bi bor obun ibao Ngaor bor mabaorao sao kalo homoklbur ibisao ora.

²⁷ Heneng ora tenaol hambun di tenaol homoklme nda ora ub, toklo songol ngo ha bereyom ub ko bombor ora non homoklemi ora. Ngub buklemi o mbinim ngub pe pa men ora buklemi hesa Ngaorom mbinim khorob di

* 9:24: 1 Njo 2:1

oborob di bu haroklme sao taol bu koba was bin ko, obu hayaol mbes pu was bukle mi ora.

²⁸ Pangeklem. Menger bombor ngub was mubur Karas obum di tenaol hambun bu mu mbinin kone bor kho uklao sao kunaklbur, obun mbib obun toklo Ngaor bor mabaorao sao bao kalobur is pe kowal bi bor ko bombor ora himisao. Ngub bisao o obu waki mabor ko mende ngo oboklao tomb non, obum tenaolon kone bor kho uklao sao kunaklbur inj oboklao ka. Ngub inj, obum tenaol mendbor obu oboklao ko oborob ora man man bu bao hondo haroklme baeben ora, bu mu men muklbur ora oboklao.*

10

Nju semom mabaorao haorismi saom tenaolon kone kho nao kunaeb seyao o

¹ Heneng ora Ngaorom obun angal ngo mbes Moses bor kao kalisaol, Nju semom ko haroklme o non Ngaorom hobao sao ora ngo mabor buklao on menger ora yao o, menger ngom Ngaorom hobao sao heneng ora ngo buklbur hayao on menger heneng ora inj yao ka. Ngub inj, man mbes pange ngo tenaolom ib el bor wes wes hendeme o mbinin el wil oborob ora hend heneng nao bimi nda ubi menger ora yao. Man mbes kao kalisao ngo ngubi ora yaol, mbinin baolum aol wesmbao aondao baebenom karasmas pebeyao baeben ndi munubur mabaorao bombor ub was ngo haorukl engel bu haroklme. Ngub biming mbini Nju semon angal mbes pange ngom, mbini asub ora bubur mabaorao haoroklme

* 9:28: Pil 3:20; 2 Tim 4:8; NjuS 10:10; 1 Pit 2:24

saom mbini tenaol ngo Ngaor bor nen sabo obu bor kaoya ko, obu es bu haroklme baebe ebe mao sa mbinin kone bor dol nao haen ko mao dund sakl bisao?*

² Aoh, heneng ora mbini Nju sem ngo Ngaor bor kao kalo hor buru habur, Ngaor bor mabaorao haoru kalismi saom mbinin kone bor kho dol hae sao wisao o bao ora kunakl bisao sin, mbinim mabaorao ko bombor ora her peyakl bismi. Ngub bubur mbinim khorob ngo bismi saon ko mende nen sabo sakl polobur, mabaorao ko ko was haorismi nda ub nao bukl bismi ora.

³ Ngub sokl bisao o mbinim ngub bismi saom bao kunaeb nao se ora sisaol, mbinim karasmas hambunon di ko ko was Ngaor bor kalo mabaorao haorismi saom mbinim khorob ngo bismi sao nen mao soba was bisesa. Ngub bisaol mbinin kone bor kho so kend bin birismi ub aokl hemen ha nao bi mao perekeyarukl was haen ko, ngub mabaorao her ha was hasmisa.

⁴ Mbinim ngub bu hasmi o heneng ora some kawao tun ibaom di, some memem ibao heneng ngom di, tenaolom khorob bimi sao mbinin kone bor uklao o kunakl buwaklao ora.*

⁵ Ngub sisaol hondobur Karasom obu wen su ngo bor oboklbur bisao tomb obum Ngaor bor ngub kisao.

Tenaolom nje bor osisao njoroklme sao hakl di Mbinim nje bor mabaorao haoru njoroklme ub di Njem ngo sao hakl hem ko Mbinim hobao sao mend beyem ko nen nao sobale o Njem nao toklo

* 10:1: NjuS 8:5 * 10:4: NjuS 9:13

Nje bor mabaorao sao haoru njuklwao ub bom-
bor o non

Njem turi aondao ora homo man man bisi ora.

⁶ Heneng ora mbini tenaol ngo baebenom

Mbinim khorob bismi sao

Mbinin kone bor wisao o njem kunanin ko

Nje bor mundi hae sao mendbor mabaorao haoru
njubur

Toklo hambun is bor bao do kaolu haen haoreme
ub di

Tangar tangar saom

Mabaorao haoru sao njoroklme nda ub di

Njem ngo sao hakl makl homo ora harili ora.

⁷ Ngub bilil njen man mbuk waeb bor di

Nim buklwao saon ngub ke wiyao nda ub

Nim nje bor ngub kao njurukl ka.

Nao Ngaor o njen konem nim bun ko

Nen sobale ub ora buklbur hae ol

Nim ngub ora buklbur hae ko

Njisesom obun ab Ngaor bor ngub kisesa.

⁸ Pangeklem. Obum angal ngo kisao ub oborob
nen saboklwaebe. Obum angal ngon ukl mend
ngub kisao. Mbinim nje bor osisao mabaorao
haoru nji non bu njoroklme sao di, ar kao bi
sao mendbor mabaorao haoru njoroklme nda ub
di, some sem tangar tangar ubim toklo hambun
isaolao bor do kaolu haen her mbabur nje bor
ngo mabaorao haoru njoroklme nda ub di, njem
ngo sao baeben hambun turi homo hem nao
kale kisao ora. Ngub kisao o Moseson manom
Ngaor bor kalo mabaorao haoroklwaebe ke wisao
ub mbinim hul nao hae her hakol was bu has-
ming, Ngaorom asub ko ora turi nao himisao ko
pangeyem?

⁹ Aoh, obum angal mende di ngub kisao. Nao Ngaor o njem nim bun ko nen sobale ub ora buklbur ngo hae ol, nim ngub ora buklwao kisaol Ngaorom obun Isim ngo kisao ub turi aondao ora himisao. Ngub turi homobur Nju semom mbes Moseson man ngo wisao ub Ngaor bor mabaorao haoru kalo hasmi ub tuwaesmi ora. Ngub tuwabur mbinim mbes ngo bu hasmi on akl bubur, Karasom obun mbib obun toklo oram Ngaor bor mabaorao sao kalisao ko naom di ora hendeyom.

¹⁰ Heneng ora ngub bisaol Ngaorom obun Isi ngo oram ngub bin ko nen sabo hem kisao ub, Njises Karas ngo obum obun toklo oram ko ko was inj, obum ko bombor ora Ngaor bor mabaorao sao kal peyaesaol, naom khorob bimao sao kho dol hae ngo naon kone bor waoraoklao o kunabur nao ebe komb bi ora hamun keyao ora.*

Karasom mabaorao sao kalisao saom bombor tenaolon kone kho kunaeb se yao o

¹¹ Pangeklem. Mbes Nju semon baolum aol kongon bu hasmi ngo baebenom mbinin kongon bismi ub bu ha kimb ora bubur, mbinim Ngaor bor kalismi sao bombor ub was mabaorao haoru kalo haroklme ora. Ngub bimi o mbinim ngo bu haroklme saom tenaolon kone bor khorob bimi sao wiyao ub tuwa kunakl buwaraoklao ora.

¹² Ngub biyao o Karasom tenaolom khorob bimil mbinin kone bor kho wiyao ub kunaklbur, obun toklo oram ko bombor ora ngo Ngaor bor mabaorao sao kalisao nda ub ko mende nao kalaeb se, obum ko bombor ngo san nao bin ora

* **10:10:** NjuS 9:12; NjuS 9:28

kal pesao ka. Ngub bisao tomb obum Ngaoron ki tao nan po ber paesao ub bao bereyao ora.*

¹³ Obum ngubi tomb ngub bao bereyaol, mabor Ngaorom obun saond bi baeben hambun ora Karas ngo obum ora men mbaen kobur, obun aongao ma bundur nan hala mbaen lao ora. Ngub buklaol obun aongao mao aolaraoklao to men koro win lao ub bin ken ko bao hondo bereyao ora.

¹⁴ Pangeklem. Obum obun toklo oram ko bombor ora ngo mabaorao sao kalisao ndam, obun sem komb bi haen kisao baebenon kone bor kho dol hae sao nao win ko, mabaorao ko bombor ora ngo haorisao om tenaolon kone ndaon bor kunarukl was haen kisao ora.

¹⁵ Ngub bisaol Wesao Tangar Aondao oram di nao bor kao dund bubur kakl,

¹⁶ Aorao Aondaom ngub ko hayao.

Bao ndi tibae ngo baeben pibi haklao tomb

Nim tenaol ngo baeben hambun ora bisur bu, bu mubur

Mbini ninao sem ora haen lowao on

Angal tangar wen pange mend kao kaloklwao ora.

Nim mbini bor ngo sao ngo sao bibaebe lowao sao di

Nao mbib mbinin kone ndaon bor

Honda win lowao ora.

Nim nao man di mbinin hibi umu ndaon bor

Waeb bu uklwao ora ko

Aorao Aondaom ko hayao ub Wesao Tangar Aondao ndam ngub kao njeyao ora.*

* **10:12:** NjuS 1:3 * **10:16:** NjuS 8:10

¹⁷ Aorao Aondao obun angal bombor ngon kungni bor was ngub di ko hayao.

Nim mbinim mbes kone awis ora habur

Nao angal hul hasmi ub di

Mbinim khorob hambun sao bu hasmil

Mbinin kone bor kho ngo wiyao sao di

Ora mu tuwabur lowaon

Nim ngon ko mende nen sabo

Saongao mar hakol nao buklwao ora

ko hayao ub Wesao Tangar Aondao ndam ngub kao njeyao ora.*

¹⁸ Ngub ko hayaol angal ngo ko hayao ub, heneng ora Karasom tenaolon kone bor kho wiyao o obun ibao ko bombor ora ngo peben kaesao om ngub kunarukl was harob sin, waki mbini tenaolom asub ko Ngaorom mbinin kone bor kho wiyao o kunaen ko beyom kobur, Ngaor bor kalo mabao-rao ngo haroklme nda ub waki was haoruklemi?

Naom Ngaor hayaol teb so puki haemin ora

¹⁹ Nao haeme mbaoli haki o, heneng ora Njiseson ibao ndam naon kho wiyao sao kunarukl hayaol ora. Ngub beyaol naon kone bor paki homo taol taol nao bibur, naom Ngaor obu hayaol menger obun and panda tubal komb bi hobao sao aondao ora nda bor di ebe hondaeb se ora hayom ka.*

²⁰ Heneng ora ngubi tomb non mbinim Njises obu pe paen lismi tomb and panda tubal komb bi hobao sao aondao oran tiriyao komb pae bor, lab lab saoll aondao ngo manga tundaesmi o kaollu taokl yu unu bu pesao ora. Ngub ngo bisao nda ub

* **10:17:** NjuS 8:12 * **10:19:** NjuS 4:16

menger, Njises obun toklom haeben sakl puklmi harer tangar wen pange kare paesao ora.*

²¹ Ngub bisaol obu ngubi tomb naon baolum aol hobao sao aondao ora habur, Ngaoron sem baeben hambun oborob ora maeb ha maomb bo hayao ora.

²² Pangeklem. Obum ngub hayaol naom khorob bismao sao nen saboklmao tomb naon kone bor sakl polo kend bu win nao baoraomun ko, obum naon kone bor kho dol hae sao ngo uklao o ibao ebe ora ngo pibisao ndam tand biya peb bu kunayao ora. Ngub bubur obum nao kone ukl bombor wi ora hamun ko, ib ebe kao hae ora mondom di naon toklo bor tand biya peb bu daond barukl was hayao ora. Ngub bu hayaong naom kone kab nao mari Ngaorol heneng ora hul ha habur, obu hayaol teb so pukl haemin ora.*

²³ Naom ngub bubur lomaon Ngaorom nao bor nim ini bor buklwao ora kisao sao di obum heneng buklao ko naom ora hendeyom ka. Ngub hendeyem ol naom Ngaor obul hul ha habur, obum ngo kisao sao heneng ora atomb bu pindib paraokl ko bao hondo hayom ub, obum angal ngo kisao nda naom buri palo ora men hakol bemin ora.*

²⁴ Mend di nao Ngaoron semom hambun sao oborob was bu haemin ub, naom nao hakl hakl tenaol mende nen sabo hem kobur, mende hond homo kone wi wi bu habur mende bisur bi bi was bu haemin ora.

²⁵ Naom ngub was bubur lomaon mbini man pangoklme tenaol mendborom Karas tenaol

* **10:20:** Mat 27:51; NjuS 9:8 * **10:22:** Ebe 5:26 * **10:23:** NjuS 4:14

mende kab maomunu hor biribi makl homo tuwaroklme nda ub, naom ngub nao bemin ora. Ngub inj, naom Aorao Aondao obu waki oboklao bao o mbes ngo teb sam sam bin hayom ngao, inim oborob was bu haklemi on inin kone bor aondao bu and sen haklwaebe ora. Ngub bu habur lemin inin kone bor sub sowa paen as ko hareklemine ub, inim sub mende bor ngub was bemin ko angal bib ebe nda kao kao bu mende bisur bi bi bu haklwaebe ora.*

Naom Ngaoron Isi baondib munubur mesao nao kalemin ora

²⁶ Pangeklem. Naom Karason angal bib ebe bombor o hobao sao heneng ora wiyao ub pibnao oborob ora hem ko men hakol buklmao o, mabor waki kone u bokeyobur nim kunub ora ngo bi ko hondo khorob bu harum sin, waki Ngaorom naon kone bor kho ngo uklao o kunaen ko naom obu bor kalaeb se oran menjao nao wiyao ora. Ngub yaong naom obu bor asao ora kaloklmao ko pangeyem?*

²⁷ Wao. Heneng ora naom obu ngub baondib munu tuwa ora harum sin, nao bulaokl poklmao harer mend nao wiyao ora. Ngub yaol naom Ngaorom tenaol hambun ora te mao bembera sarbeklao ub hesa obun saond bi baeben is sung aondao buri dao hakol bi ora mondom mend dao pelen lao ub kab nen sabobur, nao di ngub buklao on paki aondao ora homobur burisao kab pen bao hondo haklmao ora.

²⁸ Pangeklem. Moseson manom ke wiyao ub mondom obun man bibaebe ke wiyao ub nao

* 10:25: NjuS 3:13 * 10:26: NjuS 6:4-8

bi hul harob sin, tenaol is kab teb mendbor aol ngo obum man hul habur khorob ngo bu haklao ub hondoklemi baebenom, obum ngo sao ngo sao was baonaol hondomao ko oborob te dubi paklemi tomb obu hond nao heme ora pe paen luklemi ke wiyao ora.

²⁹ Heneng ora Moseson man o tuwaesmi baeben bor daol ngub bising, mondom Ngaoron Isi ora o tuwarob sin daol obu bor asub ora buklaol ko nen sabeyem? Ngaorom nim ini bor heneng buklwao ora kisao nda ub, aol ngo obu bor di obun Isin ibao ndam obun kone bor dol nao hae ebe komb bi ora haen kobur, aol ngo obu bu mu obun sem ora haen kisao ora. Ngub bisao o aol ngom ibao hobao sao ngo hem nao ke makl homobur i hende non sao bubur, obum tenaol hond homo bisur biyao Wesao Tangar Aondao nda bor di ebekone po maobowa peb bu haklao ora. Ngub buklaol obu ke aondao ora handaeb se haklaong, naom ngub biklmao hondo ora haemin alem.*

³⁰ Pangeklem. Mondom nim tenaolom khorob bimi on saongao marubur mbini bor khorob ngo bimi on san luklwao ora kisaol, naom di angal ngo kisao nda obu ora hendeyom ka. Ngub ora hendeyom ol obum angal mende di ngub kisao. Aorao Aondao obum obun sem baeben hambun di heneng ora te mao bembera sarbeyobur taol bu kobaklao kisaol, naom tenaol hambun te mao bembera sarbeklao aol ngo obu di ora hendeyom.*

³¹ Heneng ora obu bao was haeben mao saraok-

* 10:29: NjuS 13:20 * 10:30: Oro 12:19

lao Ngaor ndam tenaol mendbor ke mao handakl-bur mbini obun elol teka haen lao ub, burisao po pakl aondao ora homoklme sao ora yao ka.

³² Nao haeme mbaoli hakl o, inim mbes pibnao hasmi tomb ini bor bisao sao oborob ora nen sabo bokeklwaebe ora. Mbes ngo tomb Ngaorom ini hasmil obun bao ebe ora eben kisao ndal hem ko po hasmi tomb, inim ke mundub mundub bi hindismi ora. Ngub bismi o inim hul ha saor peyo ora hasmil, inim oborob ngo bismi saom inin kone bor kho mao sa men mba nao bisao ora.

³³ Heneng ora mbinim ini ko mend ko mend tenaol hambunom di henden mbinin el so oral ini khorob ora hondo ko bowes bu maobowa peb bu hasmi ora. Mbinim ngub was bu habur kismin ko mend ko mend di inin tenaol sango baeben bor di ke mundub mundub bi mao handa khorob ngub bu hasmi ora. Ngub bismi tomb inim inin tenaol sango ngo ke hindismi baeben hond homobur, inim inin mbib haklemi on hem nao ke nao mabor ebe soklao ko nen sabobur, inim mbini hasmil ke ngo nao haru ora hondo haem kam po hasmisa.*

³⁴ Inim ngub bubur kismin inin tenaol sango mendbor kalabus paolismi baeben di hem aondao ora kobur, mbini ngo kalabus paolismi baebenon kone bor kho sen hasmi ub, inin kone bor di bombor ngub kho so kend bin habur ke ngub was hondo hasmi. Inim ngub bu hasmi tomb mbini el kaol kaol ke ngo ini makl homo ke mao handa hasmi baebenom, inin osisao hambun sao wismi sao baeben di mao kho sa mu bowes bu hasmi. Ngub bu habur inin osisao ngo

* **10:33:** 1 Kor 4:9

haklon mendbor di ini maobowa peb bu elom elom bu bao was mu hasmi ora. Ngub bismi tomb di inim inin kone bor naon osisao hobao sao heneng ora kho di nao se, bao wi aeben saeb se oran yu heben bor wiyao ora ko nen sabismi. Ngub nen sabobur inin osisao ngo mu bowes bu mu hasmi nda baeben hem kao hakol ora nao bi, nao mabor ebe soklao ora ko nen sabobur bao was hasmi ka.*

³⁵ Heneng ora inim oborob ngub was bu hasmil inim sokl aondao ora muklbur hayem ngao, inin kone bor pakl homo kang sao aondao sao bin nao boroklwaebe ora. Ngub bubur inim mbes di hul ha saor peyo was ngo haroklme nda ub, inim ngubi tomb di kang mend ke ha mu bao wa sao nao bi ngub was bao ha kimb bubur, and panda tubal komb bi Ngaor hayao menger ndan hondaklwaebe ora.

³⁶ Pangeklem. Inim ngub was bu habur lemin Ngaorom nim buklwao ora kisao ub, obum ini bu mu obun sem ora mao haen ub inim hambun sao bukleme sao baeben Ngaor obum turi homo bib ko nen sabeyao ub was bibaebe ora. Ngub bu habur inim pakla so makl nao heme hul ha saor peyo was haklwaebe ora.*

³⁷ Heneng ora ngo bukleme ub Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Kang mend mabor oboklao aol ndam
Nimil nao ti penar bu ora oboklao.

³⁸ Penar bu ngub oboklao o
Ngubi tomb ninao sem kone dund se wi

* **10:34:** Mat 6:20; Mat 19:21; Mat 19:29 * **10:36:** Luk 21:19;
NjuS 6:12

Oborob bu hayem baebenom non nil hul ha ora
 habur
 Obu ngub oboklao ko bao hondo hayem ka.
 Ngub hondo hayem o
 Mondom kang mend pakl homo kone taol taol bu
 Obum kang mend ke habur besao kon sao hon ma
 sin
 Nim obu turi nao heme makl aondao ora homokl-
 wao ko
 Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.*
³⁹Ngub ke wiyao o nao non, nao tenaol pakl homo
 kone taol taol bubur ke hondokl bi di mend inj
 hayom ka. Ngub inj, naom obul hul ha ora habur
 haeben ora saklmao on hayom.

11

Ngaorol hul ha haroklme on te ngub wiyao o

¹ Heneng ora mondome Ngaorol hul ha ora
 haklao tomb, Ngaorom obu bor hobao sao ora
 mend bu pindib paen lao ko hondo haklao ub
 di, obum ngo hul ha haklao saom ni bor ngo sao
 ora bukla ko mao bembera henden muwaleyao
 ora. Ngub bubur obun elom menjao menjao
 nao hondoklao sao hakl di obun konem ebe mao
 bembera hondo was haklao ora.*

² Pangeklem. Naon ab sumb wl Ngaoron man
 pange mendbor mbes hasmi baebenom, mbinin
 kone taol taol nao bi Ngaorol oborob ora hul ha
 was hasmi sao oram Ngaor obu turi aondao ora
 mao homa hasmi ora.

³ Ngub bismil naom Ngaorol hul ha haklmao
 tomb Ngaor obun angal oram su saohar kab di,

* **10:38:** Oro 1:17; Kal 3:11 * **11:1:** Oro 4:18; 2 Kor 5:7

mbes nao wisao sao ngubi sao hakl hambun sao di, ngo mao pind biya ingiyaese ko ora mao bembera hondoklmao ora.*

Aol Ebel Inok Nowa hakl tebom Ngaorol hul ha hasmi o

⁴ Heneng ora mbes aol Ebel obum di Ngaorol hul ha ora habur, obum Ngaor bor kalo mabaorao haorisao saom obun haeme Kenom mabaorao haoru kalisao ub di ora men mbaesao ora. Ebel obum Ngaorol ngub hul ha ora habur Ngaor bor kalisao tomb non, Ngaorom obu bor ngo kalisao sao hakl di turi aondao ora homobur, obum aol Ebel ngo obu di kone dund se wi oborob was biyao aol ora hae ko hondobur obu turi aondao ora himisao. Aoh, aol Ebel oborob was bu hasao ngo obu mbes himisao o obum Ngaorol hul ha hasao saom non, naom di ngub ora baomun ko muwalakl was hayao ora.

⁵ Mend di aol Inokom di Ngaorol hul ha ora hasaol, obum ngo hul ha hasao sao oram obu tenaol homoklme nda ub nao hemen Ngaorom obu yu heben bor enje bao men misao ora. Ngub men misaol tenaolom obu su bor bao hayao ko pangobur es aondao bu ora bismi o obu hasaol dim mondom nao hindisao ora. Heneng ora obu ngub men misaol Ngaoron mbuk waebom di ke wiyao ub, aol Inok ngo obum Ngaorol hul ha hasao saom Ngaor obu turi aondao ora mao homaesao, Ngaorom obu enje ngub bao men misesa.

⁶ Heneng ora ngubi tomb di mondom Ngaorol ngub hul ha nao haebur, obum oborob buklao

* 11:3: 2 Pit 3:5

sao mondom Ngaor turi mao homakl buwaklao ora. Ngub soklaong mondom Ngaor hayaol pon ko nen sabo hem ka sin, obum Ngaorol hul ha ora haebe buklao. Obum ngub ba sin Ngaorom di obum ni heneng ora hayao ko nen sabobur ngo es be o ko hondobur laon, obum tenaol ngo Ngaor obu es buklemi haklom obu heneng ora henden muwaloklwao ko nen saboklao ora.

⁷ Mbes aol Nowam di Ngaorom wen mabor bukl bisao sao obun elom nao hende ora hasao o, obum Ngaorol hul ha hasao saom mabor ke aondao ngo hindismi nda di ngub hondoklemi ko kao dund bisaol pango hasao ora. Ngub pangobur kisaon obum Ngaorom obu bor bi kisao sao di hul nao hae obum ib taokaoll aondao ngo nda waru hasaol, Ngaorom Nowa obu di obun sem di ngo baeben ora bu misao ora. Ngub bisao tomb Ngaorom Nowa obum Ngaor obul hul ha ora ngo hasao nda ub hindisao tomb, tenaol aondao aeben o Ngaor obun angal di nao pange hul was habur, obul hul ha nao hasmi nda baeben bor khorob ora te mao sara ke mao handaesao ora. Ngub bubur kisaon Nowam bombor o obul kone u hul ha ora hasaol, Ngaorom obul hul ha haroklme baeben bor lao nda ub Nowa turi aondao ora homobur, nje bombor o kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisesa.*

Eberehemom Ngaorol hul ha hasao o

⁸ Mend di Ngaorom Eberehem bor nim su tangar wen pange ora mend nje njuklbur bing njem su ngo bor pu ora kisao tomb di, Eberehem

* 11:7: Oro 3:22; Oro 4:13; 1 Pit 3:20

obum Ngaorol hul ha ora hasao saom Ngaorom heneng ora leng obun angal hul nao hae pu ora kisesa. Ngub kisaol obum nim su di ngubi ora mendel po haklwaob ko nao hendebur o, obun su and te heneng ora o di tuwaklbir paokl ora pisao.*

⁹ Ngub pobur kisaon obum Ngaorol hul ha was habur, Ngaorom obu bor nim mabor nje su ngo njuklwao ora kisao su ngo nda bor obu aol ban sul tiyao obo hae non bi ora hasesa. Ngo tomb Ngaorom Eberehem obun isi Isak hesa obun momao Njekob kab and sisbil, mbinim su ngo Ngaorom Eberehem bor nje njuklwao ora kisaol, mbinin su ngo muklbir hasmi tomb mbini teb ngom and heneng oborob nao bu paoli, aol ban sul tiyao obo sao habur sel anda was bu paolismisa.

¹⁰ Ngub bismi o Eberhem obum and ebel paoluklao on di hem nao ke, Ngaorom obun mbib nen sabaoklao ub mabor and lobokl lobokl aondao buri ora, kho so kundi bowes bu ib ib po di menjao nao bib se ora mend wen pindib paen ko waruklao ub was hem ko bao hondo habur, su and lobokl lobokl buri ora ngo oral po buruklao on was nen sabo hasesa.

¹¹ Ngub bisaol Eberehem obun were ten Sera di hungi homokl bi nongnas maroklme ingi di pibi hae ora birisao o, obum Ngaorom ni bor njuklwao ora kisao ub heneng njuklao ora ko nen sabobur Ngaorol ngub hul ha ora birisaol, obum ngub bisao sao oram wakt nas is mend ngo marisesa.

¹² Aoh, aol Eberehem obu di aol hungi homokl bi ora, nongnas and nao se pe paklbir bi birisao

* **11:8:** Bis 7:2-4

ndam nas is bombor nda maru wisaol, Eberehem ngo obu bomborom maru wam aeben aeben bisao on sem ndi nao minib se ora, mand huwinj andub ora ngo yu saohar bor haraoklao nda ub menger di, ib mu andub ora ndi nao munu warib se mend ib kunja mare mare wam puklao nda ub menger ora paolu hes peyam aeben aeben bisesa.*

¹³ Heneng ora mbini tenaol ngo Ngaorol hul ha hasmi baebenom, Ngaorom mbini hambun bor nim ini bor heneng ora ngo sao ngo sao njuklwao ko kao kalisao ub mbinin elom nao hindimsi o, Ngaorom mbini bor wen ngo kaloklao sao mbinin konem non tenaolom osisao su enderael wiyao o mend hondoklme nda ub, mbinim di ngub elom sao mao bembera hondo ora habur turi aondao bu ora homo hasmisa. Mbinim ngub turi homo hondo ora habur mbinim ngo hindismi sao kowes nao bi, naom su ngol hayom tomb aol ban sul hor bombor ora tiyao obo hae non bi hayom ko bao kao paesmi ora. Ngub bubur mbinim Ngaorol ngub hul ha habur hambun hom was bismisa.*

¹⁴ Ngub bismil heneng ora tenaol ngub lome baebenom, mbinin su tangar ebe wen pange ora mendel po haklbur keyem ko naom di ora hendeyom ka.

¹⁵ Aoh, mbini tenaol ngubi baebenom mbinin su heneng ora mbes hasmi bor mbinin kone bor bao mao tao win was hakl bemen, waki bokeyobur mbinin su ngo bor pokl beme ora.

¹⁶ Ngub bukl bismi o mbini ngo baebenom su ebe tangar ubi ora yu heben wiyao o ora es bu

* 11:12: Oro 4:19 * 11:13: 1 Pit 2:11

hasmil, Ngaorom mbini ngo baebenom obul kone u hul ha ora hasmi ub ora hindisaol, obum ni inin ab Ngaor ora hae kaebe on sakl nao polebur kisao ora. Ngub kobur kisaon obum mbini tenaol ngo Ngaor obul hul ha hasmi nda baebenon and lobokl lobokl ebe ora mend man man bu win kaesao ora.*

¹⁷⁻¹⁸ Mend di Ngaorom njen isi Isak is bombor ora ngom maru wam aeben aeben buklao om sem andub ora paolu hes peklao ora kisao o, waki mabor Ngaorom Eberehemon kone hondoklbur njen isi ngo lu sa ora kisao ora. Ngub kisao tomb di Eberehem obum Ngaorol kone u obul hul ha ora hasao om njem Ngaoron angal ngo le ub hul nao hae bi ora kisaol, obum obun isi kaemb kabul tande bi bombor ora nda Ngaor bor mabaorao haoru kaloklbur bisao ora.*

¹⁹ Obum ngub buklbur bisao tomb di Eberehem obun kone bor nao isi Isak ngo obu ngub homoklao o Ngaorom waki mao enjaklao ora ko nen sabisesa. Ngub nen sabisaol obun isi ngo nao heme anda waki kemi pisao tomb, obun kone bor wen tomb ngo nen sabisao nda ub ora bisao.*

Isak Njekob Njoseb haklom Ngaorol hul ha hasmi o

²⁰ Mend di Isak obum Ngaorol hul ha ora hasaol, obum Ngaorol hul ha ora ngo hasao om mabor Ngaorom obun isi Njekob Isao kab bor bukl bisao sao di ora hondobur, obum mbibi bor Ngaorom mabor ibi bisur aondao bu ora buklao ko kao kalisao ora.

* **11:16:** Mak 12:26 * **11:17-18:** Oro 9:7; Nje 2:21-22 * **11:19:** Oro 4:17

²¹ Mend di aol Njekob obu hungi ora sisaol penar bu pe paklbur sao birisao tomb, obum obun hakla tom ol mao bembera ha ubur Ngaor bor kao kalo Ngaorol hul ha ora hasao om, Ngaorom mabor bukl bisao sao di ora mao bembera hondobur obum obun isi Njosebon isi is kab o bor, Ngaorom mabor ibi aondao bu ora hond homo bisur buklao ko kao kalisesa.

²² Mend di aol Njoseb obu di hungi sisaol pe paklbur bisao tomb obum Ngaorol hul ha hasao om, Ngaorom mabor mbini Nju sem ngo su Isib bor hasmi nda baeben su ngo tuwaklbir mbini su Isreyel pokl bismi ub di ora mao bembera hindisesa. Ngub hindisaol obum mbini su Isib tuwaklbir mbini Nju semon su ora o poklemi on kao kalobur, obun toklo hul isao di su ngo bor u haen nao pe ninao su oral taokl po maol bibaebe kisao ora.

Mosesom Ngaorol hul ha hasao o

²³ Mend di nas kang Moseson ingim Moses ngo obu wen mar paesao tomb, obun ingi aorao kabom nas kang ngo obun el wil ebe hae, ebe teraebi ora sisaol hindisbisa. Ngub hondobur mbibim Ngaorol hul ha ora hasbi om mbinin kone bor Isib semon aol wesmbao aondao o pakl nao heme, obum mbini Isreyel semon nas maruklemi baeben bibaebe kisao ub di hul habur nas ngo mupango bao maru baoraoklaob kisaol, ek ukl teb oran mupango maru birishbisa.

²⁴ Ngub bisbil mabor Moses ngo obu and sisao tomb di, obum Ngaorol hul ha ora hasao saom obun kone bor di ni obu aol Pero ngon wanen isi

hae kismi ub makl homobur, ni obun isi inj hae ko nen mao sobaesao ora.

²⁵ Ngub bisaol Moses obum Isib tenaolom khorob tangar tangar hambun sao mbinim turi himismi sao baeben, ngub was bu haeben nao saklbur o kang el bombor ora mend ebe sao tol tol was pobo habur bu hasmi ub obum hendabe makl aondao ora himisesa. Ngub makl homobur obum mbini ngo baeben hesa nao hae tuwabur kisaon, obum Ngaoron sem ngo ke mundub mundub bi hondo hasmi ub ora hem kobur, ni di ke ngub hondoklwao o di ebe ora ko nen sabisesa.

²⁶ Moses obum ngub nen sabobur kisaon nim mabor hobao sao ora muklwao, Ngaorom wen Eben Lao Aol ndan kongon ora hem ko bu haklwao tomb ke handa sin ebe was soklao ko nen sabisao ora. Obum ngub bisao saom su Isib tenaolom mbinin mone osisao hambun sao ebe tol was ngo pobo hasmi ub di, nao hobao sao men mao kora sao hasesa.*

²⁷ Ngub habur kisaon Moses obum Ngaorol hul ha ora hasaol, aol wesmbao Perom nje nao poklesi ora kobur Moses obu ko aondao ora himisao o, obum aol wesmbao ngo pakl homo obun angal nao pange paokl ora pisesa. Obum Ngaorol hul ha habur ngub bisaol, mondom Ngaor obu elom nao handaeb se ora hayao o Moses obum bombor o non Ngaor obu di elom hondo sao habur, obum su Isib di waki kone taol taol bu nao bokele obum buri bombaoklbir su tenaol nao biri bor paokl ora pisesa.*

²⁸ Mend di tenaol pe paen laoraoklao angal

* **11:26:** NjuS 10:34-35 * **11:27:** Oro 1:20; 1 Tim 1:17; NjuS 11:1

mini wesaom mbini Isreyel tenaolon nas mubao baeben pe pane nao lin ko, Mosesom Ngaorol hul ha ora ngo hasao om obu bor bi kisao ub, mbinin Waran Aeben Bisao hor so boroklme nda ub pibnao ngo ora tomb obum tibiya birin kisesa. Ngub birin kobur obum mbini bor inin anda tiriyaob baeben hambunon soweb bi ha ibao sul mba kimb bib ora kisao.

Isreyel sem andubom Ngaorol hul ha hasmi o

²⁹ Mend di Isreyel tenaol andub oram Ngaor obum hambun sao bib se ora hayao kobur, obul hul ha hasmi saom ib kunja menden imbi Ingi Bi kismil ib kunja aondao ngo di ha kebe kobabur ib mu hobaoll ora kao pele mao panaesao ora. Ngub bisaol mbinim ib mende nan pibi haklbir pismi ora. Ngub bismi o bombor ngo tomb Isib semom mbini luklbir kismin, ib aondao ngo ha kebe kobaesaol mbini pismi ndan was mbinin mama taol mi ib hindismi o, ib kunja aondao ngom wakl u ngaorukl peyobur ora nao pesaol ngo bor bum hasmisa.

³⁰ Ngo tomb mbini Isreyel sem ngo baebenom Ngaorol ngub hul ha hasmi om was, su and lobokl lobokl aondao Njerikon saond paeb aondao saoll ora han buri ora haklom mbuklu tundam akol bi aondao on, bao hor haoklao mao ha oran ha pab bu tunda taom bu taokl akol bukl pu was bismisa. Ngub bismil bao hor haoklao nan ora ngub bukl pismi tomb oran, saond paeb buri ora aondao ngo nda ngo saom bib ko nao hende tomb bo kobaolu kimb bisao ora.

³¹ Mend di pamuk ten Erehabom wakl Ngaorol hul ha hasao tomb di, mbini Isreyel semom

Njeriko sem ngub luklbur aol is kab mondom su ngo bor oborob ora hondo mao bembera hend ukl pisbi tomb, aol is kab ngo bor ibim oborob obaebi ko turi himisao ora. Ngub turi homobur oborob bisur bisaol Ngaorom su Njeriko and lobokl lobokl aondao ngon tenaol aondao ngo obun angal ngo pange khorob was bu hasmi nda baeben hambun pe paen lu bowes bubur, ten ngo bombor o nao li bao birin waesao ora.*

³² Pangeklem. Nim ini bor Ngaorol hul ha haroklme on angal hambun sao ora el mend nao baondib mini ngo kao nji parukl ong, nim ini bor asao ora bao wiyao o kao njun balem? Aoh, Ngaoron man mini aol mendbor ha homam aeben bu hasmi baeben, aol Ngiriyon di Barak Samson kab di, Njebta Debir Samuwel hakl di, mbini Ngaoron sem tenaol andubom Ngaorol hul ha habur hambun sao bu hasmi sao baeben nim hambun ora waeb bukl buwaklwao ora.

³³ Heneng ora mbini Ngaoron man mini aol ngo baebenon mendborom Ngaorol ngub hul ha habur, mbinim aol sem aondao tangar tangar bor saond bu kalobur khorob ora men mba lu bowes bu taol peyo hasmi ora. Mendborom di Ngaorol ngub hul ha habur, mbinin sem tenaol kho ebe hambun bor oborob kone bombor ub ora ubur maeb ha maomb bo hasmil, Ngaorom mbini bor nim ini bor njuklwao ora kisao ub heneng ora bisaol il so pind bisesa. Ngo haklon mendborom di Ngaorol ngub hul ha habur, sab busi aondao deran ker sem tenaol lu naoklao saon ne bor di mbini nao nen ko, ora men mbaesmisa.

* **11:31:** Nje 2:25

³⁴ Mendborom di is sung aondao daki daki hae haki di ora munu hundi mbaesmisa. Aol tangar mendborom Ngaoron sem ngo baebenon mendbor maki homobur kuwi kuwinjom pe paen boklbur bismi tomb di, mbinim Ngaorol ngo hul ha hasmi saom mu tuwaesaol bongeyaoki pismi ora. Mbini ngo haklon mendbor di demi buri nao pale ora hasmi o Ngaorol hul ha hasmi saom buri mao palaesaol, mbini aol buri ora hasmisa. Ngo haklon mendborom di mbinin saond bi aol sem tangar tangar hesa saond bismi tomb di, mbinim Ngaorol hul ha habur aol sem tangar ngo baebenon ami baeben hambun ora men mba li was bu hasmisa.

³⁵ Ngaoron sem ten mendborom di mbinin sem mendbor ora pe paesmi o, mbinim Ngaorol oborob ora hul ha hasmil ngo pe paesmi o di mbinin waki bu mismisa.

Heneng ora mbini aol tangar mendbor Ngaorol hul ha hasmi ngo baeben maki homo nar wen ebe hende non bismi baebenom, mbini ngo haklon mendbor men habur mbinim ke mao handa tanda aondao bu ora mao ha hasmisa. Ngub bubur kismin inim Ngaor tuwarim sin naom inin anda peklemin tibaklmao ora kismi o, mbini bor ngub ke mao handaesmi tomb di inim Ngaor tuwaklwaebe kismi ub maki homobur, mbinim ngo kismi ub nao pange non bu hasmi ora. Ngub bubur kismin mbinim nao mabor su ebe ora mendel enjaoki po haklmao o be kobur, mbinim tanda no ke ngub hondo habur di Ngaorol hul ha kimb was bubur himismisa.

³⁶ Mbini Ngaoron sem bor maki himismi nda baebenom mbini ngo haklon mendbor bor

maobowa peb bubur, mendbor di doroklom lu bowes bu hasmi ora. Ngub bubur kismim mbinim Ngaorol hul ha hasmi ngo baebenon mendbor di men ha ki aongao tanga pabur kalabus mao pala hasmisa.

³⁷ Mbinim ngo baebenon mendbor di hanom pe paen lu tuwaesmisa. Ngaorol hul ha hasmi ngo haklon mendbor di makl homobur, so is heyaroklme saom mbinin toklo hey a kaob kaob bubur lu tuwaesmi ora. Ngo haklon mendbor di kuwi kuwinjom bobur lu tuwaesmisa. Ngo baebenon mendbor di hondo ko lu bowes bu, mbinin kone bor kho mao sa ngub ke mao handa hasmisa. Ngub bu hasmil mbinin osisao di nao wi dam nao bin burubur, mbinin samoklme sao ebe sao di nao wi ora burubur some sib hesa meme kabon songol was taombulu samo birismisa.

³⁸ Heneng ora mbini Ngaorol hul ha hasmi ngo baebenom mbinin su di nao wi non bi habur, mbinim su tenaol nao biri hakl bor di harbor aondao hakl bor di mupango pakl mango birismi ora. Ngub bu burubur kismim sao sab men korobur su te te di, han te te di, su tomb pae hakl bor di paolu mango hasmisa. Heneng ora mbinim Ngaorol nao tuwae obul hul ha ora habur ngo hakl ub bu hasmil, mbini ngo baeben hesa sun tenaol khorob was bu haroklme baeben kab menger nao mib se mbini tangar aondao ora yao ka.

³⁹ Pangeklem. Mbini tenaol Ngaoron sem ngo baebenom Ngaorol hul ha hasmi saom hobao sao andub sao ora ngub bin hasmi o, Ngaorom mbini bor nim heneng ora njuklwao kisao ub il nao so pind bili wen sisaol mbinim nao hindismisa.

⁴⁰ Ngub nao hindismi o Ngaorom ngo njuklwao kisao ub, obum nao bu mu obun sem ora hamun ko man man bise ko naom ngo hondo ora hayom om, mbini ngo baebenom wen buklao ko hondo ham aeben bu hasmi ub di ora men mbaklao ko nen sabisao. Ngaorom ngub nen sabobur kisaon mbini tenaol Ngaorol hul ha hasmi no baebenom, hobao sao mend wen ngo pindib paklao ko hondo hasmi ub penar bu mbini ngo baebenom was henden nao pindib paesao. Ngub nao pindib pae bao habur wen ngo pindib paklao o, obum naon kone bor obun kongon hobao sao ngo bu kowes buklao ub, mbini ngo Ngaorol hul ha hasmi nda baeben daol nao maomunu ora haondaomun ko nen sabobur ngub man man bisao ora.

12

Naom Njises hend ha habur obul hul ha haemin ora

¹ Mbini ngub ora yaol mbini Ngaorol hul ha was habur himismi ngo baeben om, ngubi tomb naom Ngaorol buriyab ora mbinim hul ha hasmi ub bim be? asub was bim ko naom buklmao sao hondo haen ora hayom ka. Ngub beyom ngao naom ngubi tomb nas mendborom ya to kollmbakl akl ora puklmi nda ub, naon el wil oral harer es nao bi ebe dund so ngo wi o oran pukl haemin ora. Heneng ora kend bi nao men ha ukl buklao sao khorob bimi sao baeben hambun di, nao bor khorob mao baraoklao sao ngo naon toklo bor kowem sao haklao baeben hambun ora di, naon aongao bor kimbu kindib sao lu saokl mao waraoklao nda ub di, ngo sao hakl

hambun sao ora tuwaklbir naom haeb eb di nao mao bemberae akl ora mbin ka.*

² Pangeklem. Njises obum naom hambun sao ebe bu kowes baomun laol naom obul hul ha ora haeb se hayom ngao, naom obul hul ha, ha kimb was bubur obu nao kemi peyao aol ngo elom hend hae mbin ora. Heneng ora Njises obum kongon bu hasao ub di nim mabor werek bu turi aondao bu ora homoklwao ko nen sabobur, obum sakl polo di menjao nen nao sabe obum hul ha saor peyobur kisaon, obun mbib ora is pe kowal bi bor tanda no ke hondo kowes bu ora hend paesesa. Ngub bisaol obum ngubi tomb oran Ngaorom maomb bo haraoklao on seya ngo Ngaoron ki tao nan wiyao ol bereyaong, naom obu elom hend hae akl was po haemin ora.*

Naom kon waomun ko ke ngub haondaomun waraoklao o

³ Pangeklem. Inim inin kone bor kang sao aondao sao bin burubur kho so kend bin nao biri, mbini khorob was bimi baebenom Njises obu bor nar wen ebe hende non bubur obu bor ko aondao ora himismi ub di nen saboklwaebe ora.

⁴ Heneng ora khorob bimi sao baebenom ini bor khorob mao baklbir saond bu nju haraoklaol, inim ngo sao bor saond bu kal ha was haroklme ora. Ngub bimi o ngubi tomb non ini pe pareklemin nao li ngo bao hayem ong, inim hul ha saor pe habur as ko ora haklwaebe.

⁵⁻⁶ Pangeklem. Ngaorom ini obun isi ora mao hasaol, inim hul ha saor peyo ora hareklemin ko

* 12:1: Oro 7:21; 1 Kor 9:24-25 * 12:2: NjuS 1:3

obum angal mend ngub ko hayaong, inim angal
ngo aokl hemen ha hayem be?

Nao isi o Aorao Aondao obum
Mbini tenaol mendbor hond homo
Kone u hayao baeben bor

Mbinim waki kon win ko taolu laoraoklao ora.

Obum obun isi haen keyao baebenom di

Oborob was bin ko kuwinjom lurukl hayaol

Aorao Aondao obum ini kon wereklemin ko

Ke hendeklemin warob sin

Inim naom asub ora bemaol saol ko kone kimb bu

Ngon te oborob ora nen sabo boroklwaebe ora.

Obum inin kone mao dund saklbur ini taolu la sin

Inin kone bor kend bin buru

Inim menjao nen nao saboklwaebe ko

Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao ora.*

⁷ Heneng ora obum ngub ko hayaong inim
ngubi tomb ke mundub mundub bi ngo hondo
hayem ub baehaemen inj, inin Ab Ngaorom ini
hond aondao ora homobur inim kon wereklemin
ko ngub hendeklemin wayaong, inin kone bor
naon Ab Ngaorom naom kon waomun ko ke
ngub haondaomun wae ko nen sabobur lemin,
inin hul ha saor peyo was haklwaebe. Aoh,
heneng ora mbini aol mendbor nongnas kang biri
baebenom di, mbinin nongnas kang baeben hond
homobur mbini oborob kon wi ora and sen ko
loroklme nda ub nen nao sabeyem be?

⁸ Pangeklem. Ngaorom obun isi ora mendbor
hond homo hayao baeben kon win ko mbinin
kone mao dund sabur kuwinjom sao laoraoklaol,
obum ini ngo baeben bor di kon wereklemin ko
laoraoklao nda ub nao bukl beyaon, ini obun isi

* **12:5-6:** Kao 3:19

heneng ora hayem ub inj, ini aol ban kowes mar pae non bi ora haki beme ka.

⁹ Heneng ora mbes nao di nas kang kon nao wi sao hasmao tomb naon ab baebenom nao oborob kon wi ora and saomun ko lismi tomb, naom mbini naon ab ngo baebenon angal hul ha har kakl nao bi mbini pakl hom mu sao habur, mbinim nao bor bib ko nen sabismi ub was bisumndis ora. Ngub bisumndis ngao naom naon Ab yu heben hayao om nao bor bibaebe ko nen sabeyao sao daol non, heneng ora turi was homobur hul nao hae oborob was bu habur lomaon, mbes naon ab heneng oram turi hemen bismao ub di men mbaen sao bu haemin ora.

¹⁰ Aoh, mbes naon ab heneng ora ngo baebenom non, mbinin mbib nen sabismi ub nao kon nao wi kang sao hasmao aeben anga tomb, kon waomun ko kang el bombor ora kuwinjom lu hasmi ka. Ngub bismi o naon Ab Ngaorom non nao hond aondao ora homo kone ubur, obum nao ebe komb bi ora obu komb bi hayao ubi habur, obu hesa haru haeben samun ko nao kon mao wa kone mao dund saklbur nao bor ke ngo hendemao ub ngub haondaomun waraoklao ora.

¹¹ Heneng ora ngub biyaol naom el tu kon u ora hamun ko ke ngub haondaomun waraoklao, naom ngub ke hondoklmao tomb naom turi nao heme makl homo kone bor kho sen ora buruklmao o, naom ke ngo hondoklmao saom naon kone bor mao dund sa nao kon mao waklao ora. Ngub buklaol naom ngo tomb oborob was bu haklaol, ngo ora tomb naon kone bor hobao sao ora heneng ora il so pind biklaol naon kone bor

sub tibaen as ko haklmao ora.*

Ini saokl wi saoklaong hul ha saor peyo ora haklwaebe

¹² Pangeklem. Obum obun sem baeben bor kon win ko ngub biyaong, ini ki tibae buri nao pale ora hayem ub di inin ki ngo waki buri mao pala, ki kungub dil ken buri pal mubur Ngaoron kongon buri palo ora bu haklwaebe. Inin tumu kho so hond hond kao pa win hayem ub di, inin waki buri pal peyobur buriyab ha hul peyo ora haklwaebe.

¹³ Inin aongao kho tibae mand dao pa win sao hayem ub di ora kho so bowes nao bi waki ebe sen ub, inin buri pal mubur harer ebe dund se on was po haklwaebe ora.

¹⁴ Mend di inin tenaol mendbor ini bor maki homo khorob buklemi hakl bor di, saongao nao mari tenaol hambun bor sub sowa pa hawe hawe u was haklwaebe. Heneng ora tenaol mend obu Ngaorom komb bi kone ukl bombor ora nao mao waen harob sin, obum Aorao Aondao nao hondoklao orang Ngaorom ini kone ebe komb bi mao haen ora haklwaebe.*

¹⁵ Mend di Ngaorom nao hond aondao ora homobur pone ora bisur bukbur hayao ub, ini ngo haklon mondom hobao sao ngo tuwa mesao kalobur kone peyao bor pen haklemi hondoklwaebe ora. Pangeklem. Ini ngo haklon menden kone bor is il kho karae bi menger tenaol mende bor waonul wi hakol bimi sao mend pi po and so haklaol, kone ngubi was baorao pobur tenaol

* **12:11:** Nje 3:17-18 * **12:14:** Oro 12:18

andub mendborom kone bor di kho mao sa kimb bi saoklaong, inim oborob hondo ora haklwaebe.

¹⁶ Mend di mbes ora aol Isao obum Ngaoron man baondib munu sao habur, obu ten paes was heb homo kemi po haraoklao aol non bi hasao ub, ini ngo haklon mondom kone peyao bor pen habur aol Isao ngo obu hasao ubi haklemi hondo ora haklwaebe ka. Pangeklem. Aol ngo obum dem homobur ne ko bombor ora nokl bi ol, obun abom nas mubao bor obu mabor aol homa ora haen ko hobao sao ngo kakloklme ub, kalokl bisao nda ub di hem nao ke ni ngubi tomb bao peklwao saol ko pangobur, ne kang ko bombor ora nokl bisao ol obun hobao sao ora ndam dob bu nao pesao ora.

¹⁷ Ngub bisao o obum mabor wakl kone u bokeyo nao abom hobao sao ngo wakl njin muklwao ko nen sabobur, obum obun ab bor hobao sao ngo nji ora kobur de aondao ora kisao. Ngub bisao o obum ngub bisao tomb di obum pibnao khorob ngo bisao nda ub hala mbabur dim, obun hobao sao ngo baondib minisao nda wakl mib nao se ora sisao.

Inim Ngaoron su and lobokl lobokl aondao Siyon ol po hayem o

¹⁸ Mend di Isreyel tenaol ngo mbes hasmi baebenom Ngaorom mbini bor muwalisao sao baeben non, mbinim Ngaorom ora bil ko mbinin konem was mao bembera hasmi ora. Ngub bismi o inim ngubi tomb ngo po hayem ub non ngubil inj po hayem ka. Heneng ora mbini ngo baebenom har Sanae ngon te bor po hondo hasmi tomb har ne ngo bor is sung aondao bu ora

do hasao ub di, hora em hundur aondao ora obo u mbabur mao mur komb pae sao wisaol hindismi ub di, posabsu aondao ora ibisao ub di, mbinim tenaolon kone bor kend mao ba pakl mao homaraoklao sao andub ora ngubi mendbor hondo hasmi ora.

¹⁹⁻²⁰ Mbinim har ne ngo bor bombor ngub was tenaolom burir biklme sao biyukel mbel buriyab ora kobur ko tu sowaesao ub di, har ne ngo bor was angal aondao bu ora mend kisaol pangismi ub di, mbinim hambun sao ngo sao baeben hondobur pakl homo dur kobur burisao kab po u pismi ora. Mbinim ngub pakl homo u pismi tomb angal aondao ngo ibisaol pangismi ndam kobur, har ne komb bi enjo ngo bor some kawao sib semon mend di, sao sab semon is mend di, mend har ne ngol baehaemen obo wara heneng dim ba sin pe paen libaebe ora kisao. Ngub kisaol mbinim pakl aondao ora homo burisao kab po u kimb bu dur kobur, mbinim Moses bor naom angal ngubi ko mend nao pangismaol angal ngo pangeyom tomb nao sam taoklu pe beraeb se ora saol ngao, njem angal ngub ko mende nao ke bao wa ko kao kal ora ko kao deb deb bismisa.

²¹ Mbinim pakl aondao bu ora ngub himismi tomb Moses obu di pakl aondao ora homobur, obum mbini bor ni di burisao kab po u pakl aondao ora homakl kisesa. Heneng ora mbini ngo baebenom pakl homo kone bor kend mao baraoklao ubi, ngubil was ngub handam handam bu hasmi o inim ngubi tomb hayem ub non ngubil inj, ebe kone bor sisab mao ba turi was homo haroklme ubil ora po hayem.

²² Heneng ora inim ngubi tomb hayem ub, inim naon haeben saraoklao Ngaor ndan su and lobokl lobokl har Siyon ne oral po pindib pa sao hayem ka. Ngub hayem ol su and lobokl lobokl aondao ngo su Njurusalem wen pange ora yu heben bor win keyao o ora yaol, su ngo bor Ngaoron angal mini wesao di andub ora ndi nao munu warib se buklhoma iri non bi ora haeme. Ngub haemel ini su wen pange ngo bor mbes po hayem ol ini su ngon tenaol ora hayem.*

²³ Pangeklem. Inim ngub po hayem ol Ngaorom tenaol mendbor obun sem haen kisaol mbini obun isi mubao mao sa sao haemel, mbini ngo baebenon imbi di su ngo bor waeb bu wisaol mbini ngo bor haeme ora. Ngub haemel ini di mbini ngo baeben haeme ol, mbini daol haru turi hom hom bu werek bu peyo ora hayem ka. Inim ngub bubur inim tenaol hambun ora taol bu koba sarbeklao Ngaor nda obu hayao oral di po hayem. Mend di mbini tenaol kone dund se wi oborob was bu hasmi mendbor mbes himismi o Ngaorom mbini su ngo bor haen ko men misaol, ini di mbini daol haru po hayem ora.*

²⁴ Heneng ora inim Njises obu hayaol di po hayem ka. Ngub beyem ol Njises obu nao hesa Ngaor kab kobaranon dunin ora habur, mbes Ngaorom nao bu mu obun sem ora hamun ko man man bisao ub, Ngaorom nao bor ngub bin ko Njisesom kao deb deb bi hayao ora. Ngub beyaol aol Ebelon ibao ngo pibisao nda non tangar ubi ora, tenaolom ko homo li li bimi ndan te ora sisao ka. Ngub sisao o Njiseson ibao oram non hobao

* **12:22:** Kal 4:26; Kao 5:11

* **12:23:** Luk 10:20

sao ora biyaol, khorob bimi sao naon kone bor nao win kunarukl hayao ora.*

²⁵ Ngub beyaong obum ngubi tomb njen kone bor angal kao njuklao sao nao pange non bubur tuwa besao kon uklesi hondo ora haebe. Heneng ora mbes pibnao ora sun aol ora mondom o Ngaor obun angal tenaol hambunom pangen kao kalen ko kao kalisao ub hul ha tuwaesmi tomb daol o, mbini bongeyaokl peb se harer mend nao wisaol bongeyaokl pokl buwaeb se hasmi ora. Ngub hasming naom ngubi tomb obun angal bib hobao sao ora ngo yu heben ora hakl ebeyao o pango hayom ub hul haklmao tomb daol, nao bongeyaokl pebe harer kang ora di nao uklaong, naom asub ora bubur bongeyaokl poklmao balem?*

²⁶ Heneng ora Ngaorom mbes har Sanae ne bor ko mend obun angal kisao sao oram su hambun ora dull bere sao eben ko aondao bu ora mao el el baesao o, obum ko mende buklwao kisao ub obum ngubi tomb non su was inj, obum yu heben di haru ora su dull bere sao eben ko mao el buklwao ora kisesa.

²⁷ Ngub kisao o obum ko mende ngo buklwao kisao ub buklaol, heneng ora il so pind biklao tomb obum warisao sao baeben hambun sao ora el el mao ba men hender buklao ora. Ngub buklaol mendbor hambun sao kho so bowes bubur ora bum haen lao o, ngo mao hokl mbaol ba men hender buklao saom bao haeben sen waki ko nen saboklao sao baeben non, kho mao sa di menjao nao bi bao wi aeben ora saklao.

* **12:24:** NjuS 8:6; NjuS 10:22; 1 Pit 1:2 * **12:25:** NjuS 2:1-3; NjuS 10:28-29

28-29 Heneng ora ngub bukla o Ngaorom maeb ha maomb bo haraoklao bor ukla o sao baeben non, ngo el mao ba men hender bukla o tomb di kho so bum ha di menjao nao bib se ora yaol, su ngo naon ora wayaong, naom obu bor turi aondao ora homobur tengiyu kao ha was haemin ora. Pangeklem. Naon Ab Ngaor ngo obu isaolaom bo aondao bu ora dobur hambun sao mend do pundi peklao nda ub menger ora hayaong, naom obu bor ebekone nao pe obu pakl hom mubur, obum turi hemen obun kongon oborob ora bu habur lomaon, naom obu bor turi homo kaoya kao ha was haemin ora.

13

Ngaorom turi hemen inim pibnao bismi ub nao tuwaklwaebe ora

¹ Pangeklem. Inim mbes pibnao sao tomb inim Karas haeme mbaoli mende bor hond aondao ora homobur kone u hasmi ub, inim ngubi tomb di kone ngubi nao tuwae oborob ngub was bao bu haklwaebe ora.*

² Inim ngub bubur lemin tenaol tangar obene mendbor inin anda oboklemi o di, inim mbini oborob ubuklim ko turi ora homobur lemin bisur was beklemin ub, inim kone ebe ngubi was u haklwaebe ora. Heneng ora mbes aol mendborom aol obene ngub ibismi hakl mend mbini aol asubi hakl mend ubuklim ko mbinim oborob nao hindismi o, mbinim inim oborob obaemi ko turi homo bisur bismi ora. Ngub bismi o mbinim mabor oborob ora hend heneng bismi tomb, naom mbini ngo baeben Ngaoron angal

* 13:1: Njo 13:34

mini wesao nao bisur bukl bi obaemi hakl mend bisur bume ko hindismi ora.*

³ Mend di inim inin Karas tenaol sango mendbor kalabus paoluklemi baebenom mbinin kone bor hem ko kho sen haklemi ub, inim di mbini hem kobur ini mbini daol haru kalabus paoli non bu, inin kone bor di hem ko kho sen haklwaebe. Inim mbini Karas haeme mbaoli mendbor ke mundub mundub bi hondobur mbinin kone bor kho sen hayem ub, inin kone ora bor di mbini hesa haru ke hende non bu habur mbini ngo baeben aokl nao hemen haklwaebe ora.*

⁴ Mend di mondom ten taol ba sin, ini hambun makl nao heme obum oborob ora bi ko nen saboklwaebe ora. Heneng ora ngub nao bibur tenaol mendbor paes was pu pu bimi baeben di, pamuk was hem ko haroklme baeben di, tenaol ngub bimi ngo baeben Ngaorom sarbe peb bubur ke mao handaklao ora. Ngub buklaong mbini tenaol dobaen buruklemi baebenom mende maobala bala sao bu khorob bubur paes pu pu nao bibaebe buklemi ora.*

⁵ Mend di Ngaorom mbes kisaol angal ngo wiyao ub,

Nim nje baondib munu tuwa nao buklwao ora.

Nim nje makl homo nao maru tuwaklwao ora kisaong inim mone was hem ko kone ubur, inim kang bu sao uklemi ub makl homo naom aondao bu ora u hamun ko nen sabo hem kobur, ngo sao was nao es bu haklwaebe ora.*

* 13:2: Oro 12:13; 1 Pit 4:9

* 13:3: Mat 25:36; NjuS 10:34

* 13:4: Kal 5:19; Kal 5:21; Ebe 5:5

* 13:5: 1 Tim 6:8

⁶ Ngub inj, naom ngo sao hakl wi non bu hul ha saor peyo ora habur ngub ora ko haemin ka.

Aorao Aondao obu

Ni maeb ha bisur biyao aol ora hayaong

Tenaolom nao bor khorob menjao menjao

Ngo buklemi sao hakl di

Asub ko pakl homo naon kone bor kho sen
buruklmaob?

ora ko haemin.

⁷ Mend di inim inin maeb haroklme aol mendbor mbes ini bor Ngaoron angal bib hobao sao kao nju hasmi o baebenom bu hasmi ub, aokl hemen ha nao bi oborob ora nen sab hakol bu haklwaebe ora. Pangeklem. Mbini ngo baeben nao pe pae bao hasmi aeben anga tomb di, mbini mabor pe paklbur di Ngaorol hul ha, ha kimb was bismi ub di, inim aokl nao hemen hae ini di kone ngubi ora u haklwaebe.*

⁸ Pangeklem. Njises Karas obu mbes ora di ngubi tomb di mabor di, obun kone bor kang ora di taol taol nao bi kone bombor ub was u haraoklao aol hayao.

⁹ Heneng ora obu ngub hayaong inim mbini aol mendborom Ngaoron man buwale non bubur man tangar tangar buwalo haroklme ub pangoklemi tomb, man tangar ngom inin kone bor ngil ngaolmao kaklao ora. Ngub bukaol inim ngubi tomb Ngaoron harer ebe dund se wiyao on po hayem ub baondib munubur, inim harer tangar on he so bum haklemi hondo ora haklwaebe ora. Mbini ngo haklon mendborom mbini aol henengon man bimi sao bao men hakol ora bu habur, ne di naom ngo sao ebe warer nao bi

* 13:7: 1 Kor 4:16; NjuS 6:12

bao noklmao ngo sao nao noklmao ko oborob ora warer bimi o, mbinim ngo bimi saom mbinin kone bor bisur dim nao biyao ora. Ngub biyao o nao non Ngaorom hond homo bisur buklbur ora hayaong, obum naon kone bor buri mao palaen ora haemin ka.*

¹⁰ Heneng ora menger ngub was mubur, Njises obu is pe kowal bi bor obun ibao Ngaor bor kalisao ub naon mabaorao sao kal peyaesao, mbini Nju semon baolum aol baebenom di mbinin sel anda bu hayem ub, mbinin Ngaor bor mabaorao haoru kaloklme to menger tangar ora bu haroklme. Ngub bimil mbini ngo baebenom naon mabaorao hobao sao ora ngo her peyaklaesao ndal obokl buwaklemi ora.

¹¹ Mbini Nju sem ngo baebenom bimi nda ub mbinin baolum aol wesmbao aondao haeme baebenom noklme sao ibao pubuklao sao semon is bombor mend lubur, mbinim and tubal komb bi hobao sao aondao ora on men pae hondaroklme. Ngub men pae hondabur mbinim tenaolom khorob bimi sao mbinin kone bor wiyao o kunaen ko beyaom kobur, Ngaor bor mabaorao sao kalo ibao ngo kowe mbakl pu was bu haroklme. Ngub bubur lomen mbinim ngo Ngaor bor mabaorao sao kalo ibao kowe mbaeme on toklo li pae o, mbinim su and lobokl lobokl aondao wiyao baebenon dera nan taokl pobur, ngo bor isaolaom ora dao pelen her mba was bu haroklme ora.

¹² Pangeklem. Mbinim ngo bu haroklme ub menger mubur, Njises obu di obun ibao oram

* 13:9: Oro 14:17; Ebe 4:14

tenaol hambun komb bi ebe ora haen ko mbinin kho wiyao sao kunaklbur, obum su Njurusalem and lobokl lobokl aondao ora ndan saond paeb dera nan is pe kowal bi oral homokl pisao ora.

¹³ Ngub bisaong nao obun sem hayom baebenom di obum and te dera nan ngo homokl pisao ub nen sabobur lomaon, naom su and lobokl lobokl aondao tenaol biri bor tuwaklbir Njises obu sakl mao pola maobowa peb bin hasao ub nao di ngubi haemin ora. Ngubi haemin ub naom Njises obu hayao and te dera nan ngo bor taol mi mbin ora.*

¹⁴ Heneng ora su ngol and lobokl lobokl aondao bao wi aeben saeb se oran mend nao wiyao, naom naon su and lobokl lobokl heneng ora wen pange aondao ngo obo pindib pa uklao o ora hem ko hondo hayom ka.*

¹⁵ Mend di Njises obu nao hesa Ngaor kab kobaranon dunin aol ora hayaol, naom Ngaor bor mabaorao kale menger naom obu bor angal kao kaloklmao sao ora yao. Ngub yaong naon angal ngo lomao sao baeben Njisesom Ngaor bor njem ngo sao bibi ko kao deb deb bin ub, naom Njises obu bor tengiyu ko kaoya kao ha was haemin ora.

¹⁶ Mend di inim tenaol mende hond homo kone wi wi bubur mende bisur bi bi bimi ub aokl hemen ha nao bi, inim oborob ngub was bu ham ham bibaebe ora. Heneng ora inim oborob ngub was bu haklemi tomb ngo buklemi sao Ngaor bor mabaorao kale non bi soklaol, inim ngo buklemi saom Ngaor obu turi aondao ora mao homaklemi.

* **13:13:** Mat 21:39; Njo 19:17; NjuS 11:26; NjuS 12:2 * **13:14:** NjuS 11:10; NjuS 11:16; NjuS 12:22

¹⁷ Mend di inin maeb haroklme aol baebenom ini bor man kao nju, mbinim lemi sao di hul ha ebekone nao pe oborob ora pango bu haklwaebe. Mbini ngo baebenom tenaolom mbinin kone bor kend mao baklemi ub di mbinin kongon hambun sao bu haklemi ub mbinim mabor Ngaorom pangen hambun sao kao kaloklemi ora. Ngub buklemi o inin ngubi tomb mbini mendbor man kho tangar tangar lome baebenom lemi ub pango, tenaol khorob mao baraoklao saom di inin kone bor khorob mao ba ngub nao bin ko, mbinim kang mend nimil nao ti ini oborob ora ngub maeb ha hend ha was haroklme ora. Ngub bimil inin mbinin angal hul nao hae oborob turi homo ora pango harim sin, mbinin kone bor di sisab bin was habur mbinim ini bor Ngaoron kongon turi hom ha was habur bu haklemi. Ngub inj, inin mbini kang mend makl homobur mbinin kone bor kho so kend mao barim sin, ini menjao mondom bisur nao buklaol inin kone bor di kho so kend bu mba haen was haklemi ora.*

Inim nao nen sabobur Ngaor bor kao ha was haklwaebe

¹⁸ Nao enjo ngo bor hayom baebenon kone bor ngubi tomb non kho kend bi sao kang mend nao win hayom ol, naom kone oborob dund se woroklme ub was bu hamun ko pangobur naon kone bor hem aondao ora ken hayom ngao, Ngaorom naom ngub ora hamun bisur bin ko inin obu bor kao kal ha was haklwaebe ora.*

¹⁹ Mend di ni wakl abo ini hayem ol obon ora ko pangakl ol, Ngaor obum ni penar bu ora obon

* 13:17: 1 Tes 5:12 * 13:18: Bis 24:16; 2 Kor 1:12

bisur bin ub inim obu bor lemin ko ini bor kao deb deb bi ka.

²⁰ Nao haeme mbaoli hakl o, naon Aorao Aondao Njiseson ibao ebe ora ndam Ngaorom nao bu mu obun sem ora mao habur, nao haeben ora mao sarukl hayao. Ngub beyaol naon Aorao Aondao Njises obu obun some sib baeben hambun maeb haraoklao aol aondao ora hayao ora. Ngub beyaol nao haeben mao saraoklao Ngaor ngo obum Njises obu ora nao heme wakl mao enjaesao ora.*

²¹ Pangklem. Naon kone bor sub sowa pa sisab mao baraoklao Ngaor ngom, inim hambun sao obum turi homo bib ko nen sabeyao ub was bu hareklemine ko, obum inin kone bor hambun sao ebe sao on was taol bu njuklao ora. Obum ngub bubur laon Njises Karasom di naom hambun sao Ngaor obun mbib turi homoklao ub was bu hamun ko bisur bin lao ko pangakl ka. Heneng ora obum ngub ora biyaong, naom Karas obu imbi wi aondao yubu ora hayao ko bao hor hambunon kaoya kao ha was haemin ora.

Bas ngo waeb bu kowes bisao o

²² Nao haeme mbaoli hakl o, nim ini bor bas ngo waeb bu eben kakl ub angal andub ora inj, kang el bombor ora ngo inin kone ora bor hul ha saor peyo ora hareklemine ko eben kakl ka. Ngub bi ngao nim angal ngo waeb bu eben kakl ub ini hambunom inin hal ora bor pen oborob turi homo ora pango boroklwaebe.

²³ Angal mend di naon Karas haeme Tim obu mbes kalabus paolisao o obu ngubi tomb kalabus

* 13:20: 1 Pit 2:25

bao nao paoli mbinim anda pu kismi sal, inim pangeklem in ko kao njurukl ka. Obu ngub ibise sal obu enjo ni hae ol di penar bu oba sin, obu di ni hesa yao haru abo ini hayem ol oboklbao ora.

²⁴ Pangeklem. Nao enjo ngo bor hayom baeben hambunom inin maeb haroklme aol baeben hambun bor di, Ngaoron sem abo ini hayem ol haeme baeben hambun bor di, ini hambunon kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe kaemi ko kao kaloklwaebe. Mbini su Itali bor Karas tenaol hayem baeben hambunom di ini hambun bor ini ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe lem.

²⁵ Ngaorom ini hambunon kone bor bao habur ini hond hom ha haen was hayem ora.

**Angal Heneng mbuk Ngaoran Angal Bib
Hobau Sao ngo wi o
The New Testament in the Angal Heneng Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angal Heneng long
Niugini**

copyright © 1978 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angal Heneng

Dialect: Waola

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

c8dd6c38-df9b-5879-8a56-970aaf6fa08b